

PSR Savienības Kara Ministra PAVĒLE

Nr. 146

1951. g. 18. novembrī

Maskavā

Biedri kareivji un seržanti!
Biedri virsnieki un ģenerāļi!
Sodien mūsu Padomju Dzimtene un tās Armija svin Artilērijas dienu un atzīmē padomju artilēristu un artilērijas rūpniecības darbinieku jaunus sasniegumus Padomju Valdības un biedra Staļina izvirzīto uzdevumu atbilstoši.

Sveicu un apsveicu Jūs svētkos — Artilērijas dienā.
Novēlu visam artilērijas personālsastāvam un artilērijas rūpniecības darbiniekiem turpmākus panākumus Padomju Armijas kaujas spēju nostiprināšanā.

Atzīmējot Artilērijas dienu, pavēlu:
Sodien, 1951. gada 18. novembrī, salūgt mūsu Dzimtenes galvaspilsētu — Maskavā un savienoto republiku galvaspilsētas — ar divdesmit artilērijas zālēm.

Lai dzīvo drosmīgā Padomju artilērija!
Lai dzīvo varonīgā padomju tauta un tās slavenā armija!
Lai dzīvo mūsu dārgā Padomju Valdība!
Lai dzīvo gudrā Leņina-Staļina partija — mūsu uzvaru iedvesmotāja un organizētāja!
Slava mūsu vadoņiem un skolotājiem, ģenitālajam karavadonim — Lielajam Staļinam!

PSR Savienības Kara Ministrs
Padomju Savienības Maršals VASIĻEVSKIS

JAUNĀS DZĪVES UZVARAS GĀJIENS

1946. gada rudenī, tā ap šo laiku, vienpadsmit Dobeles rajona zemes kopēju ģimenes nolēma sākt jaunu dzīvi. Kā nolēma, tā arī izdarīja! Kopus laimes un labklājības vārdā tika apvienota no padomju varas mūžīgā lietošanā saņemta zeme ar visām tās bagātībām, darba rīki un mašīnas, pieredze un zināšanas, entuziasms un jauncelmeis kaisme. Tā radās «Nākotne» — Padomju Latvijas kolchozu pirmdzimtais.

Skaistu un zīmīgu vārdu jaunas dzīves sākēji deva savai kopsaimniecībai. Tajā ietverta neapbūgta ticība šīs dzīves pareizumam, tās drošajam uzvaras gājienam. Citu brālīgo republiku paraugs un pieredze, partijas un padomju varas milzu palīdzība bija tas nesatricināmais pamats, uz kuru balstoties «Nākotnes» laudis droši devās uz priekšu un aicināja citus sev līdz.

Un tagad? Tagad pat aklais redz, ka kolchozu ceļš kļuvis par Padomju Latvijas zemniecības vienīgo ceļu, kura gājējiem paveras aizvien jauni un atkal jauni tālākās attīstības un uzplaukuma apvārsņi. 98% zemnieku saimniecību mūsu republikā atzinušas kolektīvo darbu par vienīgu pareizo un pieņemamo. Izpildot partijas norādījumus, jaunie kolchoznieki gājuši arvien tālāk un tālāk savu pūliņu un radošo spēku apvienošanā. Vairāk nekā četri tūkstoši sākotnējo kolchozu vietā mums tagad ir pūstāra tūkstoša apvienoto lauksaimniecības arteļu — socialistisku lielsaimniecību, kuru caurmēra platība ir vairāk nekā 2000 ha. Fāds ir viens no jaunās dzīves uzvaras gājiena rezultātiem, kas izsaucis milzu pārmaiņas, asus pārgriezienus komunisma virzienā arī citās mūsu tautas dzīves un darba nozarēs.

Padomju Latvijas kolchozu laukos agrāk neapjauktos un nekādā neiespējamā tempā pieaugusi sējumu platība un ganāmpulku skaits, vairojusies zemes auglība un lopkopības produktivitāte. Uz šiem pirmo piecu gadu panākumiem dibināti aizraujoši tuvākas nākotnes uzdevumi. Lai to raksturotu, pietiks ja teiksim, ka, salīdzinot ar 1950. gadu, labības kultūru kopražāji 1955. gadā jāpieaug divkārt, bet sējumu platībai — par vienu ceturto daļu. Jau šodien kolchozu tīrums zemes kopēja darbs arvien vairāk kļūst par sarežģītu masīnu vadītāja un apkalpotāja darbu, tā visādā ziņā tuvinādamies pilnīgai strādnieka darbam. Jaunas, agrāk nepazītas augu kultūras devušas pirmās ražas kolchozu druvas un tīrumos. Dzīvojot kolchozu sētā, zinātnes un tehnikas, kultūras un mākslas sasniegumi kļuvuši nepieciešami un pieejami republikas visālaikā novadu laudim, bet pašī šie laudi — jaunu zinātnes un tehnikas, kultūras un mākslas vērtību radītāji. Citu saturu, pavisam citu jēgu ieguvuši kolchozu Latvijā vārds «laucinieks», kas kādreiz pats par sevi jau nozīmēja atpalicību, nevēlklumu, kultūras trūkumu. Tagad, domājot par lauku rajonu iedzīvotājiem, mēs stādāmies priekšā Socialistiskā Darba Varoņus, augstu ražu un produktīvās lopkopības meistarus, dabas pārveidotājus — miesturīņus, augsti kvalificētus socialistiskās lauksaimniecības specialistus.

Milzu pārmaiņas notikušas republikā šīs piecos kolektīvizācijas gados. Droši un uzvaroši mūsu tautas saimniecībā, mūsu zinātnes un tehnikas jomās, mūsu kultūras un mākslas dzīvē tāpat kā nākotnes plānos un nodomos, ienācis kolchoznieks — socialistisko lauku īstenāšanas saimnieks. Viņš nozīmīgi papildinājis arī latviešu padomju literatūras un dažādo mākslas nozaru radīto tēlu galeriju.

Juris Ozols un viņa meita komjauniete Mirdza no kolchoza «Pret kalnu», Augusts Goba un Marta Sūna no kolchoza «Rītdiena», Arvids Strančuks un Emīlija Zvagule no zvejnieku arteļa «Jaunā dzīve», — šie un daudzi citi tēli dibināti piešķirtāmi lasītāju visvairāk iemīļotajiem varoņiem. Katram no mums tie šķiet esam ļoti draugi un seni pazīnas, jo mūsu apziņā viņi jau ieguvuši dzīvu cilvēku atveidu. Un tomēr, apzinoties, cik tālu uz priekšu aizsteigusies dzīves īstenība, mēs nevaram un vairs negribam samierināties ar šiem varoņiem!

Viena galvenā nepilnība ir latviešu padomju rakstnieku grāmatām par kolchozu tēmu. Viņu stāstījums izbeidzas, tik tikko pārkāpjot kolchozu dzīves sliekšni. Tādējādi latviešu padomju literatūra pagaidām spīdz kolchozu dibināšanas ainu. Turpretim dzīves īstenība saskatāmā varonīgu darbu, pašizlīdzīgus pūliņus Padomju Latvijas kolchoza organizatoriskā un saimnieciskā nostiprināšanā. Partijas vadība konsekventi un neatlaidīgi tiek papildināts socialistiskais uzdevums: padarīt visus kolchozniekus turīgus un kolchozus baltjēvistikus. Šai aizraujošajai procesā līdz pārveidojās mūsu padomju republikas daba, cilvēku dzīve, aug un pilnveidojās paši cilvēki. Latviešu padomju rakstnieku darbos tas vēl nav atspoguļots, kaut gan, kā zināms, cilvēku pārveidāšanu, raksturu ilgstošu izveidošanu var atklāt tikai rakstu mākslas līdzekļiem.

Netrūkst arī izcilu paraugu, kas rāda, kā tas darāms. Tāpat kā republikas labākie kolchozi nodibinājuši ciešu draudzību ar Kubānas kombainieriem, Ukrainas labības un cukurbiešu audzētājiem, Kaļiņas apgabala linkopjiem, tāpat nepieciešams, lai mūsu rakstnieki mācītos no Sergeja Tutarinova, Avdotjas un Vasilija Bortņikoviem, Rodiona un Grunā Vasiļevčiem, no komunistiem un viņu vadītājiem — Kondratjeva un Streleova un daudziem citiem. Ievērojamāko padomju rakstnieku un pirmām kārtām krievu padomju rakstnieku kolchozu tēmai veltītie darbi ir dzīvs piemērs ne tikai tam, kā atbilstoši no šīs tēmas izrietotie radošie uzdevumi, bet arī tam, cik ļoti latviešu padomju literatūra šai zinā atpaliek.

Daudzas neatliekami svarīgas problēmas līdz ar to izvirzās latviešu padomju literatūras priekšā. Parādīt kolchozu darba skaistumu un cilvēku izaugsmi tajā, atklāt partijas un tās darbinieku izšķirošo lomu visu kolchozu dzīves panākumu gūšanā, atsegt šīs dzīves grandiozās perspektīvas, plānus, pie kuru realizēšanas jau šodien ķērusies kolchozi-pirmrdnieki, pierādīt, kā izizd starpība starp pilsētu un laukiem, kā līdzās vīrietim visās dzīves un darba nozarēs nostājas kolchozniecē sievietē, — tās ir tikai dažas no šīm problēmām, kuru skaits ir tikpat bezgalīgs, cik skaista un daudzveidīga ir mūsu padomju dzīve. Šī dzīve savā varenajā uzvaras gājienā aizsteigusies mūsu literatūrai tālu priekšā. Nepieciešams mobilizēt visus radošos spēkus, lai šo atstarpi likvidētu.

VISU ZEMJU PROLETARIESĒ, SAVIENOJĒTIES!

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RĀKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

18. NOVEMBRĪ

Nr. 46 (357)

Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 34. gadadienai veltītajā Padomju Latvijas mākslinieku darbu izstādē eksponētās A. Pankoka gleznas «Šeit viņos kviešu lauks» reprodukcija, V. Lavrentjeva uzp.

NĀKOTNE

JEVGEŅIJS RATNERS

1946. gads. Padomju Latvija, kas vēl nav paguvusi sadziedēt hitleriešu cirstās dzīlās brūces, cēl jaunu dzīvi. Rūpniecās un fabrikās aizvien piešūmā vērsās socialistiskā sacensība. Labākie stachanoviēši iekaro tiesības saukties par «tūkstošniekiem». Viņi izpilda savus ražošanas uzdevumus par 1000 procentiem.

Padomju vara piešķirusi bez atlīdzības zemi vairāk nekā 70 tūkstoš Latvijas kalpiem, bezzemniekiem un mazzemniekiem. Jauno zemes saimnieku rīcībā nodeva 55.700 dzīvojamu un saimniecības ēku, vairāk nekā 10.000 zirgu un govju. Ierīkots un darbojas desmitiem MTS 400 mašīnu un zirgu iznomāšanas punktu.

Lielas pārmaiņas notikušas Latvijas laukos līdz 1946. gadam. Cilvēki, kas paaudzū paaudzēm ar savu darbu bija vairojuši bagātnieku mantu, paši kļuva par nabadzniekiem. Tagad kļuva par dzīves saimniekiem. Nākotne, ko agrāk viņiem personificēja bāismā «melnā diena», tagad atklāja viņiem gaišus apvārsņus.

Kādu ceļu lai iet uz to? — toreiz domāja daudzi Latvijas darba zemnieki.

Visas progresīvās cilvēces diženais skolotājs biedrs Staļins reiz sacīja: «Ir tikai divi ceļi: vai nu uz priekšu, kalnup — uz jauno, kolchozu iekārtu, vai arī atpakaļ, lejup — pie vecās, kulaku kapitalistiskās iekārtas. Trešā ceļa nav».

Un šo vienīgo ceļu kalnup, uz gaišo nākotni, uz jauno, kolchozu iekārtu izraudzījās Padomju Latvijas darba zemnieki.

1946. gada novembrī. Jelgavas apriņķa Skibes pagastā vienkopus sapulcējušies tie, kurus tagad latviešu tauta sauca par kolchozu kustības celmlaužiem republikā. Tie bija nesenie kalpi, pusgraudnieki. Tie bija visparastākie zemnieki. Tikai viens viņu vidū bija komunisti visi pārējie — bezpartejiskie. Taču tieši bolševiku partija, padomju vara bija devusi viņiem to, par ko viņi agrāk nevarēja pat sapņot. Un viņi nolēma iet pa ceļu, ko norādījusi partija.

Viņu nebija daudz, tikai vienpadsmit cilvēku. Budži, jūtot, ka kolchozu iekārtas uzvara nozīmēs vislielākās briesmas viņiem, ar sevišķu neatlaidību centās sakompromitēt pirmos kolchozniekus, pirmo lauksaimniecības arteļu zemnieku acis.

Bet visi ienaidnieku pūliņi bija un palika vēltīgi. Vienkārsie cilvēki, kas bija sākuši lielo darbu, ar pašāvēību un cērību raudzījās nākotnē. Viņi zināja, šodien viņu ir vienpadsmit, bet rīt viņiem sekos visi darba zemnieki.

Lūk, tāpēc 1946. gada novembra vakarā, kad sapulcē Skībē pirmo reizi atskanēja ievērojamie, nozīmīgie vār-

di: «Biedri kolchoznieki!», tik dabiski radās kolchoza nosaukums — «Nākotne».

Man bija izdevība pavadīt ne mazums laika kolchozā «Nākotnē» tā pastāvēšanas dažādos posmos. Pārskiršot tagad piezīmju grāmatiņu lappuses, atrodu tādu ierakstu, kas izdarīts 1947. gada ziemā:

«Brīnīkīgas jūtas dzimušas jaunajos kolchozniekos — lielas atbildības jūtas. Ilgus gadus viņi dzīvoja it kā ēnā. Ikviens no viņiem nemanījis vilka savu jūgu. Un, lūk, tagad viņi nokļuvuši visu acu priekšā. Viss pagasts (un vai tikai šis pagasts vien) vērgi noraugās katrā šo cilvēku soli. Ar nīknumu glūn budži: «Ak, ja kādam no šiem paslīdētu kāls!» Kas tas būtu par gaviļiem viņu barā! Uzmaniģi vēro, modri visu nopēti vidējie zemnieki, jaunie zemes ieguvēji: vai jaunā ceļa sākējiem kaut kas iznāks?»

Kolchoznieki runā:

— «Mums lādživo un jāstrādā ar atbildības sajūtu sirdī».

Šis jaunās jūtas, kas dzimušas kolchozniekos, var nosaukt par sevišķas atbildības jūtām ne tikai par šodien, bet arī par nākotni, par viņu ievadītā lielā pasākuma nākotni...

Tā cilvēkos, kas paaudzū paaudzēm turējās pie sensenajām tradīcijām, tiecēja tēvutēvu laika paražām, radās vēl viena lieliska īpašība — drosme. Bez šīs īpašības nav iespējams novatorisms, bez tās nav iespējama cīņa par augstām ražām, par lopkopības produktivitātes celšanu.

Bet šī droširdība nebija bezbēdīga, bramanīga tā bija apvienota ar atbildības sajūtu, tā balstījās uz draudzību ar pasauli visprogresīvāko — padomju zinātni.

Atceros, cik laimīgs atklājums kolchozniekam Uertam bija akadēmika R. Viljamsa grāmata «Zemkopības pamati».

Viņš sacīja:

— Tik daudz gadu esmu staigājis pa zemi, tik daudz gadu esmu aris to, sējis, novācis ražas. Un, lūk, tikai tagad pa īstam saskatīju šo zemi.

Viņš sajūsmaināti citēja akadēmika vārdus: «Zinātne... pierādīja, ka nav sliktu vai labu augšņu. Stingri konstatēti un praksē pierādīti pilnīgi noteikti, skaidri lozings: «Nav sliktu augšņu, bet ir slikti saimnieki!» Šis lozings ir zinātniski pamatots. Jebkurā augsnē var iegūt, kādu ražu vien vēlas, kādu vien pielauj saules gaismas un siltuma pieplūdums...»

Tātad mēs varam panākt itin visu, — teica Uerts. — Vajag tikai zināt, vajag tikai prast...

Un kolchoznieki stāvēs pie jaunu zināšanu apgušanas.

Nāk prātā Latvijas PSR Zinātnu akadēmijas pirmā izbraukuma sesija kolchozā «Nākotnē». Sēdot pie viena galda, vienā pulkā, kolchoznieki un zinātnieki domāja un sprieda par kolchoza saimniecības nākotni, nosprauda tās attīstības ceļus. Nesenie kalpi kāpa tribinē, viņi izvirzīja zinātniekiem konkrētas prasības, runāja par problēmām, kas bija jāatrisina vistuvākajā laikā.

Un, nolāusoties viņu vārdos, nevarēja nedomāt par to, ka, lūk, jau tagad, mūsu acu priekšā, norisinās nozīmīgs process — izzūd robeža starp fizisko un garīgo darbu.

Bet pats darbs, cik apgarots tas bija kļuvis, patiešām radošs, priecīgs!

Un, lūk, jau pirmās kolchoznieks, lauksaimniecības arteļa «Nākotnē» biedrs komjaunietis Arturs Čikste ieguvuši Socialistiskā Darba Varoņa goda nosaukumu. Tā ir ne tikai Artura Čikstes slava. Tā ir visa kolchoza slava.

Un atkal nevar nepamanīt jaunu iezīmi kolchoznieku raksturā — kopīgais darbs ieaudzina viņos kolektīvisma jūtas, viņiem tagad ir kopīgas rūpes, kopīgi centieni, kopīgi prieki. Kopā viņi pārvar grūtības, kopā gūst uzvaras.

Lielos vēsturiskos procesos pieci gadi ir ļoti īss laika posms. Bet cik tālu nākotnē spēruši soli ar brālīgo padomju tautu palīdzību mūsu kolchoznieki! 1946. gadā pirmie kolchoznieki domāja par to, kad citos aprīņkos sekos viņu paraugam. Tagad visi Latvijas darba zemnieki ir kolchoznieki. 1946. gadā, neatlaidīgi cīnīdamies pret budžu izdomātajiem meliem, pirmie kolchoznieki sāka pielietot progresīvo padomju agrotehniku. Tagad uz zinātniskiem pamatiem balstās visa republikas kolchozu saimniecība. 1946. un 1947. gadā pirmie traktori iznīcināja gadu desmitos, ja ne gadsimtos apsūņotās ēžas. Tagad Latvijas kolchozu plašajos tīrums strādā simtiem traktoru, kombainu, visgudrāko un vispilnīgāko mašīnu. Neredzēti, atvieglojot zemnieka darbu tās palīdz radīt augstu zemes auglību 1946. gadā pirmie kolchoznieki iesāka cīņu par turīgu un kulturalu dzīvi, tagad tādu izcīnījuši visi Latvijas kolchozi.

Bet ja cilvēks, kas dažus gadus nav bijis kolchozā «Nākotnē», tagad aizbrauks uz turieni, viņš izbrīnā un pārsteigumā raudzīsies apkārtnē, kā tur viss ir mainījies. Izaudzis jauns kolchoza ciemats, kurā laudis dzīvo teicamas, komfortablas apstākļos. Izauzusi veseļa pilsētiņa sabiedrisku ēku.

1946. gadā par to domāja, sapņoja, tā bija nākotne. Šodien tā ir ikdienas parādība. Šodien kolchoznieku priekšstatā par brīnīkīgo nākotni ir vēl daudz daudz lielāki.

Raženais darbs

IGNATS MUIŽNIEKS

Turpat gar pašam kolchoza «Lāčplēšis» centra ēkām plūst Daugava. Tās viļņi nerindamā stāsta par teiksmainā Lāčplēša cīņām pret svešzemju iebrucējiem. Daugavas ūdeni atnes sveicējiem no savas izteces, no Valdaja, kur savu gaitu sākt varenā Krievzemes upe Volga. Kolchoznieki, iedami ikdienas gaitās, klausās Daugavas viļņu čalās, domā par savu un brālīgo krievu un baltkrievu tautu kolchoznieku dzīvi un darbu.

Skaists ir rudens kolchozā. Bet vis-skaistākais ir cilvēka darbs. Līdz ar jauno gaišo kolchozu dzīvi Latvijas laukos atnāca kombains, traktori un daudz citu neredzētu mašīnu, kas atvieglo cilvēka darbu, dod pārtiku un laimīgu dzīvi. Kombains viens pats plauj piecu vīru plau rīcību un iet viņš simtkārt ātrāk par plāvēju, pats plauj, pats izkuļ un izvēi. Atbrauca «Lāčplēši» padomju modernās grāvju rokamās mašīnas. Saka tās varenie tērauda soļiem pārstāigāt sen aizlaistās atnātas un krūmājus. Pēc tam nāca traktori. Vairāk nekā pusotra simta hektaru labas auzas un kviešus atkaroja atnātie. Vietās, kur augs sīkstī kārkļāji un peļējo alkānu smalksne, tagad viņi melnrūsganaļus vēlēnu klājs, smaržo auglīga zeme. Jau nākamajā pavasarī tur zels lekni vīkazu, turnešu un citu kulturu kuplie lauki.

«Lāčplēša» laudis ikvienu darbu darīdami, lūkojas rīdīnā, liele komunistu nākotnē skaidri saskatīdami. Radīt produktu pārpilnību! Radīt laimīgu dzīvi! Stiprināt Padomju Dzimteni! Cīnīties par mieru!

Atkarotā zeme dos maizi, dos pienu, dos jaunās celtnes kolchozām. Jo vairāk auzas, jo stiprāks ir kolchozs un viņa laudis. Kolchozu uzplaukums kalda padomju lielvalsts varenību. Lūk, tādas domas un jūtas vadija un vada «Lāčplēša» laudis viņu darbos.

Kad pajautā «Lāčplēša» priekšsēdētājam b. Kaulimam par sasniegumiem, viņš runā nelabprāt. Arvien viņam liekas, ka paveikts vēl par maz.

— Nav jau vēl tā, kā gribējām... Varēja paveikt vairāk. — viņš kautrīgi caka Lailonas krocinas savītas ap viņa domīgajām acīm, un mutes kaktiņš atplaukst tikko jaušams smaidis.

Pagājušajā gadā kolchoza ienākumi bija 1300 tūkstoš rubļu. Šogad sasniegs 1600 tūkstošus. Tātad šogad «Lāčplēša» laudis radijušus vērtības par trim simt tūkstoš rubļu vairāk. Kolchoza grāmatvedības skaitļi runā vispārliecinošāko valodu. Aiz katra rubļa, aiz katra izslauktā piena litra, aiz katra centnera labības un cukurbiešu jūtam dzīve radošo padomju cilvēka darbu. Un tomēr skaitļi vēl neizsaka visu. Daudzi, kas atbrauc ciemos «Lāčplēši», ieraudājuši staltos, auncelto zirgu stalli, jautā, cik tāda būve izmaksājusi. Priekšsēdētājs Kaulinš dzirdomīgi kiusē. Sākas minējumi.

— Tādai celtnī nepieciešami, pats mazākais — simt tūkstoš rubļu, — saka kāds žurnālists.

Tad Kaulinš iet un lietiski pēstāsta, kā viņš pašī dedzinājis kalpus, taisījis koka beļonu, zāģējušis dālus un veikušis bezgalu daudz citu sarežģītu darbu. Par naudu pirka tikai šiferi, stiklu, naglas un nedaudz cementa. Tā «Lāčplēši» pašu spēkiem uzcēla milzu zirgu stalli ar visām ērtībām, kādas modernā zirgkopībā nepieciešamas. Protams, skaitļi un atskaites pilnībā nevar šo sasniegumu atspoguļot. Daudz kolchoza ienem no lopkopības. Ap 60% ienākumu dod brūnāls un labi nobarojušies rukai. Tikai nesen cūkkope Jundase sarūda no cūku mātes Sarmas 17 sivēnu. Sarūda un visus saglabāja! Atkal daļa nezinātājs sacis, kas te sevišķs. Dod tikai cūkai barību un gaidi, kad nāks pasaušī sivēni. Bet vajag redzēt, kā Jundase strādā, lai saprastu, cik daudz rūpju, cik daudz solju, cik pūliņu jāpieliek, lai to veiktu!

Nesen Jundase aizveda Sarmu ar 17 mazajiem rukaišiem uz Ogres rajona lauksaimniecības izstādi. Vārbut tā bija pati skaistākā diena Jundases mūžā! Nāc laudis, atpūsties viņas izaudzētos sukus. Rajona izstādes komisija izsniedza viņai goda diplomu. Starojot acīm, ēdām rokām un karstu sirdi Jundase no jauna dodas uz kūti, kur augu dienu viņa redzama gan ar pilniem dziras spāniem, gan tirot aizgaidus, gan gādīgi apraugot baltos un tīros sivēniņus, kas kopēju ieraudzīdami, stiepi pretī savus sārtos purniņus.

Bez Jundases te «Lāčplēši» ir arī vēl vairākas citas izcilas cūkkopes: Kazaka, Slesere. Ne jau viens vien apzinais un strādīgs cilvēks par padarīti kolchozu par miljonāru. Tieši «Lāčplēši» redzam, ka darba varonība mūsu zemē ir masu parādība. Tāpēc arī varēja plānā paredzēto 12 vietā no katras cūku mātes caurmērā iegūt 16 un atsevišķos gadījumos pat vēl vairāk sivēnu.

«Lāčplēši» ik uz soļa jūtam raženos darbus. Kad ieiet Virsaišu liellopu mītņā, pirmajā brīdī, labi neapskatīties, nemaz nejuties kā kūti. Griesti un sienas laistās piena baltumā, logi gaiši, gaiss svaigs un tīrs. Pa kūts sienām vijas elektrisko vadu dzīslas. Bet blakus ūdensvada caurulei iet vēl viens savāds vads. Nezinātājs tūlīt jautā: «Kas tas tāds?»

— Sākam slaukt ar elektrību, — laipni paskaidro slaucēja Sirmā.

So jaunievedumu pašreiz sāk nopietni apgūt, un tas lievēsts vēl tikai vienā lielākā nodalījumā. Taču iesākums ir labs un drosmīgs.

— Drīz visās kūtīs būs automātiskā dzirdināšana un elektriskā slaukšana. To mēs zinām, ka tā būs... Mūsu kolchoza vadība par to rūpējas, — tāsta viena no labākajām slaucējām Jansone.

«Lāčplēša» laudis dienu no dienas cīnās par jauniem sasniegumiem. Vēl pirms neliela laika divās slaucējās Semjonovas bija maz pazīstamas. Šodien mātē — Anna un meita — Klaudiva jau izpildījušas izslaukumu normas, sāk dot kolchozam virsplāna produkciju. Abām divām viņām kopā izstrādāts jau 1000 darba dienu.

Kas gan nepieciešams par lādiem cilvēkiem kāda ir zirgkopis Jānis Klēģeris! Vinam ir zelta rokas, īsta vēla padomju kolchoznieka sirds. Viņš apkopī savus 12 zirgus un ik brīvu brīdi redzams arī citos darbos. Viņa grāmatnā jau skaitās 500 darba dienas! Otrās labākās zirgkopis ir kumelīnu audzētājs Kalpiņš, kura koptās 19 šķirnes kūves un jaunos bērņus kā sevišķu dārgumu rāda katram, kas ienāk ciemos «Lāčplēši». Un ir ko rādīt!

1949. gadā «Lāčplēša» kūti bija 180 slaucamo govju, tagad — 278. Tagad ienākumi bija 800.000 rubļu — šogad ienems — otrīk!

Ir cilvēka seļā tādi vaibsti, kas izteic vairāk nekā vārdi, ir cilvēka acu skatā tāda kvēle, kas runā spēcīgāk nekā vārdi, un ir cilvēka balsi tādas skaņas, kas liecina, ka viņš runā no sirds.

«Lāčplēši» katrs ar lepnumu saka par savu kolchozu:

«Mūsu «Lāčplēši», mūsu kolchoza, mūsu jaunās celtnes...»

Cūvēji priecājas par to, ka var samēti avansā 1 kg kviešu, 1 kg rudzu un 3—5 rubļus naudā par darba dienu. Bet ieplānots ir 3 kg maizes labības un 6 rubļi naudā par darba dienu. Nav šaubu, ka «Lāčplēša» kolchoznieki saņem vēl vairāk, nekā ieplānots. Bet vēl lielāks viņu prieks ir par pašu kolchozu, kas aug un nostiprinās ar katru dienu. Kad aprunājas ar Bronislavu Gudu, viņa saka:

— Ko par to runāt! Prieks strādāt kolchozā, man te nekas nav ne grūts, ne neizdarāms, kad zinu, priekš kā tas ir. Padomju vara visu to mums devusi. Kolchozā mūsu nākotne.

Tā viņa runā. Tā runā un domā visi kolchoznieki. Un savas skaistās domas un sirsnīgos vārdus pārvērs varenā darbā.

Tagad, kad atnācis rudens ar bagātu ražu, kolchoznieks skaidri redz padarīt rezultātus. Viņš saņem atalgojumu, viņa apcerkšos jau iebērtā jaunā maize, bet acis un prāts viņam ailaž modri tiecas uz fermām, uz tūriem, kur vēl jāpieliek ēkļa roka.

Un slaucējas un citi izcilie «Lāčplēši» laudis zina, ka ikviens viņa naskais darba solis kalpo lielajai miera lietai, tuvinā komunistam.

Soruden Latvijas laukos visos republikas stūros, visās malās kolchozu klētīs plūdās ar smagu kviešu un rudzu graudu zeltu. Neka latviešu lauku darba laudis nav bijuši tik laimīgi, tik pārtikuši!

... Kolchozos paceļas jaunās lopu fermas. ... Aug jauni ciemati — jaunās gaišās kolchozu dzīves centri. ... Gandrīz katra kolchoza teritorijā redzami jaunizrakti grāvji, veselības meliorācijas sistēmas, kas novada sūro purva ūdeni, atdodami zemei auglīgu... Katrā kolchozā redzami milzīgie tērauda kumeli — traktori soli, kas mazos laukus, sīkās tūriņu šortēs saplūdinā, sākušas par milzīgiem laukiem, jo tikai lielā tūriumā, lielā plašumā var atvērt roka sāļi un plaujaj jaunais, padomju cilvēks, kurš sēj un plauj ar modernākajām lauksaimniecības mašīnām pasaulē, ko tam devis staliniskais laikmets.

«Lāčplēša», Ogres rajona kolchoza-miljonāra, laudis sasauca ar mārūpiem — Rīgas reģionā, kuri paši pirmie republikā kļuva miljonāri. Sasauca ar «Nākotnes» kolchozniekiem, kuri paši pirmie pirms 5 gadiem Latvijā nodibināja lauksaimniecības arteli. Latvijas kolchoznieki, iziedami ikdienas darbā, vienmēr mēdās no citu brālīgo padomju tautu slavenajiem kolchozniekiem, kuri pirmie lielā Stalina vadībā iemēna šo jaunās dzīves un darba cih deno celu.

Izvirza tautas piesēdētāju kandidatus

Šinīs dienās Latvijas Padomju rakstnieku savienībā notika biedru un darbinieku sapulce sakarā ar gatavošanos tautas tiesu vēlēšanām. Apsprieda jautājumus par tautas piesēdētāju kandidātu izvirzīšanu. Rakstnieki Z. Grīva, J. Grants, V. Kaupužs, RS saimniecības dalas vadītājs Z. Melnbārdis, RS kluba grāmatvedis H. Jirgensons un citi runātāji atzina, ka apzinīgi savus tautas piesēdētāja pienākumus arī līdz šim pildījuši RS kolektīva pārstāvji tautas tiesu darbā — rakstnieks A. Talcis un RS grāmatvedis K. Lielais. Sapulce vienprātīgi nolēma izvirzīt A. Talcis un K. Lielo par tautas piesēdētāju kandidātiem arī šinīs tautas tiesu vēlēšanās.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

ZINĀTNISKĀ SESIJA

Rīgas jubilejas priekšvakarā, no 20. līdz 24. novembrim, Fundamentālās bibliotēkas telpās notika feodālisma laikmeta Baltijas vēstures jautājumiem veltīta zinātniskā sesija. To rīko PSRS Zinātņu akadēmijas Vēstures un filozofijas nodaļa, Latvijas PSR, Lietuvas PSR un Igaunijas PSR Zinātņu akadēmiju vēstures institūti. Sesiju atklās 20. novembrī, plkst. 11.

Referāts zinātniskajā sesijā lasīs PSRS Zinātņu akadēmijas īstenais loceklis B. Grekovs, vēstures zinātņu doktors L. Čerepņiks, H. Moors, B. Ribakovs, V. Jacunskis (visi no PSRS Zinātņu akadēmijas), Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas īstenais loceklis J. Zutis, Lietuvas PSR Zinātņu akadēmijas īstenais loceklis J. Žigūdas, prof. K. Jablonskis (Lietuvas PSR Zinātņu akadēmija), vēstures zinātņu kandidāts A. Mongaits un S. Tarakanova (PSRS Zinātņu akadēmija), vēstures zinātņu kandidāts M. Štepermanis (Latvijas PSR Zinātņu akadēmija) un Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas vecākais zinātniskais līdzstrādnieks T. Zeids.

23. un 24. novembrī konferences dalībnieki iztīrīs «Latvijas PSR vēstures» I daļas maketu.

RĪGAS JUBILEJAI VĒLTĪTA GRĀMATA

Latvijas Valsts izdevniecība gatavojusi Rīgas 750 gadu jubilejai veltītu dzeju krājumu. Tajā uzņemtas J. Raiņa, J. Sudrabkalna, F. Rokpeļa, M. Kempes, M. Rudzīša, V. Alatīceva, A. Imernaņa un citu dzejnieku poēmas un dzejoļi, kas tematiski saistīti ar Rīgas proletariāta revolūcionārajām cīņām, ar brīvās padomju Rīgas gaiso šodienu.

LIETUVIEŠU VIJOLNIEKA VIESOSANĀS

Aizvadītajā nedēļā Rīgā viesojās lietuviešu vijolnieks A. Livonts. Otrdienas simfoniskajā koncertā, kurā piedalījās Radiokomitejas orķestris Latvijas PSR nopelniem bagātā mākslas darbinieka L. Vignera vadībā, viesis spēlēja lietuviešu padomju komponista A. Dvariona vijolkoncertu. Ceturtdienas vakarā A. Livonts sniedza patstāvīgu koncertu, kurā atskaņoja Beethovena sonātas. Muzikālā, tehniski pilnvērtīgā spēle vijolniekam sagādāja patiesu atsaucību klausītājos.

PROPAGANDE I. PAVLOVA MĀCĪBU

Latvijas PSR Medicīnas darbinieku namā atklāts pastāvīgs lektorijas liels krievu fiziologa I. Pavlova mācības propagandai. Pirmo lekciju jaunajā lektorijā nolasijs Latvijas PSR Zinātņu akadēmijas īstenais loceklis prof. P. Gerke. Lektorijā darbā aicinās redzamus zinātniekus no Maskavas, Leningradas, Minskas un Rīgas.

JAUNS MĀKSLAS SALONS LIEPĀJĀ

Oktobra svētku priekšvakarā kombināta «Māksla» Liepājas nodaļa atvēra jaunu mākslas salonu. Jaunajā salonā glti iekārtotas, ērtas telpas. Pārskatāmi un bagātīgi izvēlēti izkārtojuma gleznas, skulptūras, kokgrebumi, audumi, keramikas un citas izstrādājumi.

Pagaidām salona daļamatniecības nodaļu apgādā Rīgas, Tukuma un citu pilsētu lietiskās mākslas meistari. Tuvoajā laikā paredzēts iekārtot dailaušanas un keramikas darbnīcas arī Liepājā. Tās savu produkciju varēs izvietot jaunatvērtais salonā.

GAISMAS NESĒJI KORDIJĀ

MEINHARDS RUDZĪTIS

Viens no lielākajiem sasniegumiem, ko pēckara gados komunistiskās (bolševīku) partijas vadībā panākuši darba laudis jaunajās Baltijas padomju republikās, ir lauksaimniecības kolektivizācija. Tās savlaicīga un strauja realizācija liecina, kādi dzīves pārkaistošanas tempi iespējami padomju iekārtā. Grūtie uzdevumi tika sekmīgi atrisināti tādēļ, ka jaunās padomju republikas māsās un saņem plašu palīdzību no vecākajām padomju republikām, īpaši no lielās krievu tautas, tādēļ, ka partijas un padomju darbinieki sagatavo un konkrēti organizē lauku lauku masas pārejai uz jaunām ražošanas metodēm.

Pārkaistošanās no viensētām kolchozos, pilnīga atbrīvošanās no ekspluatatoriem — budžu šķiras — laukos, kapitālistisko attieksmju un paieku pakāpeniska likvidēšana ne vien ekonomikā, bet arī lauku sadzīves formās un apziņā, ir ārkārtīgi dziļš un nozīmīgs process, kura ietekme atspoguļojas tautas dzīves visās nozarēs — arī literatūrā un mākslā.

Dienās, kad Padomju Latvijas pirmās kolchoza «Nākotne» atzīmē savas pastāvēšanas 5. gadadienu, padomju Dzimtenes kinoteātros pilsētās un laukos demonstrē jauno krāsaino mākslas filmu «Gaisma Kordijā», kura skatītājiem spīgst, spēcīgās ainās stāsta par kolektivizācijas sākuma posmu mūsu kaimiņu republikā Padomju Igaunijā, par pirmā Kordijas kolchoza — «Jaunā dzīve» tapšanu un celtniecības sasniegumiem šodien. Šo filmu radījuši Leningradas kino studijas «Lenfilm» un Tallinas kino studijas darbinieku kolektīva draudzīgā sadarbībā. Filmas scenariju veidojuši igauņu rakstnieks H. Leberechts un Leningradas rakstnieks J. Gernang pēc H. Leberehta stāsta «Gaisma Kordijā» materiāliem.

Tāpat kā A. Sakses romāns «Pret kalnu», kurā notēlots kolektivizācijas sākuma posms Padomju Latvijā, arī stāsts «Gaisma Kordijā», par kuru autors apbalvots ar Stalina prēmiju, tulkojums ieguvis plašu popularitāti visās padomju republikās, tāpat tautas demokrātijas zemēs. Tā ļoti realistisku, konkrētu sižetu, tā spīgošus tēlu raksturojumus un savstarpējās attiecības scenarijā redzam mazliet pārveidotu un pārkaļķotā secībā. Pilnīgi no jauna ieviests epizodi — Kordijas zemnieku brauciens uz Rostovas apgabalu, lai tur iepazītos ar dzīvi un darbu kādā krievu kolchozā, tāpat filmas noslēguma ainas, kurās atspoguļojas Igaunijas kolchozu šodiena, — ievērojamj padziļinā un tuvinā tās saturu tagadnē, lai gan noslēguma siņas pareizi atrisinātas tikai daļēji.

Tāpat kā stāstā, arī filmā «Gaisma Kordijā» vēsturiskais pagrieziena Igaunijas lauku dzīvē parādīts ne vien konkrētos Kordijas ciema notikumus pirmajos pēckara gados, bet galvenokārt šo notikumu līdzdalībniekus, filmas varoņu tēlos kuru vispārinātos likteņos, raksturo un pārdzīvojumus izpaužas dzīves patiesība.

... Centralais varonis Pauls Runge (aktieris Georgs Ots), bijušais budža Kurvesta laukstrādnieks. Tēviņas karā noslēdzoties, atgriezās dzimtajā ciematā. Padomju Armijas rindās igauņu korpusā viņš bijis staršā, kaujis pret fašistiskajiem iebrucējiem norūdījies, ieguvis apzināgu, bezbailīgu padomju patriota stāju. Dzīvē viņš skatās un darbojas kā saimnieks, pret šķiras ienaidniekiem viņš ir nepiekāpīgs, tādēļ pēdējē viņā redz savu nesamierināmu pretinieku. Paula Runge ienaidnieki slēpjas kā bandīti mežā un Cūsku purvā (vecās Kurvests) vai arī maslējas kā traktoristi — kaitētājs Kendis. Atklāti pret Rungi nostājas vienīgi Kamars (aktieris A. Kasuka) un pie tam galvenokārt tādā veidā, ka mulšina un noskaņo pret padomju dzīves īstenību svārstīgos, mazāk apzinīgos Kordijas laudis. Lai pret Kamaru un viņam līdzīgiem cīnītos, Pauls Runge jau no paša sākuma pulcē ap sevi trūcīgos darba zemniekus (Māsalu, Tāksalu, Semidoru), kas visi, samēnuši no padomju varas zemi, sāk viensētnieku gaitas. Savā zinā viņi līdzinās vecajam darba rūkim Pridu, kas viens pats uz savu roku ar primitīviem rīkiem — lāpstu un kapli — iedomājies atkarot Cūsku purvam nelielu zemes gabaliņu. Iepretim tādām bagātīnēkam, kāds arī padomju apstākļos vēl ir Kamars, kam netrūkst darba zirgu, kūti daudz govju un kam pieder lauksaimniecības mašīnas, jaunajiem darba zemniekiem tas viss vēl jāreda. Tādēļ viņu pirmās ražas rudens nav diez cik bagāts. Pauls Runge atceras sava drauga Vorobjova stāstus par kolchozu, lasa saviem tagadējiem draugiem priekšā viņa vēstuli par panākumiem kolektīvajā darbā Rostovas apgabalā. Paula un viņa draugu kopīgās domas par to, ka vajadzētu arī Igaunijas zemniekiem sākt strādāt kopā, atbalsta un konkrēti ievirza ciema partorgs Mūljs (aktieris I. Tammura).

Nākošos Kordijas kolchozniekus cīņai par pirmā lauksaimniecības artela dibināšanu vēl vairāk tuvinā un saliedē bandītu uzbrukumus Paulam Rungem, viņa saimniecībai. No bandītu lodes Rungi glāb drosme un aukstasinība. Aizdedzinātās Dzervju māju saimniecības ēkas — kūti, kiēti, labības kaučzes no postošās uguns liesmām palīdz izglābt draugi, apkārtējie zemnieki. Nozieguma vaininieki ir Kurvests, Kamars un viņu gaitu līdzinātāji.

Bandītu atmakošana un tiesāšana atver acis arī daudziem tādējam zemniekiem, kuri līdz tam bijuši pasīvi vērotāji, īstenības neizpratēji.

Pirmā kārtā te mināms Johaness Vao, Paula līgavas, vēlāk sievas Aino tēvs, kas Kamaru uzskata par savu labāko draugu. Johaness Vao — raksturīgs vidējā zemnieka tēls, kuram tuvošanās padomju īstenībai traucē veci ieskatī un vēl vairāk veci sakari.

Būdam gan darba mīļotājs, gan prātējs, izcilis jaunu kartupeļu šķirņu audzētājs, Vao vēl pārkāpīgi ieko-

diens un turas vecajā viensētnieka, savrupgājēja pasaulītē. Aktieris A. Randvirs ļoti izteiksmīgi un pārliecinoši parāda Vao pāraugšanu. Īpaši to veicina viņa brauciens kopā ar Paulu Rungi uz Rostovas apgabalu ciemos pie Vorobjova. Viss, ko viņš redz krievu kolchozā-miljonārā: modernā lauksaimniecības tehnika, lopkopības fermas, bērnu dārzs, kolchoznieku pārtikuši un kulturalā dzīve, — līdz galam pārliecina Johanessu. Mājās pārbraucis, viņš ciema laudim sajūsmīnāts stāsta par redzēto un paziņo: «Lūdzu, pieņemiet arī mani kolchozā!»

Tāpat pāraugšanas procesā filmā spilgti noraksturota arī laukstrādniece Rozija (aktieris E. Rauere) un Kurvesta aklais kalps Sāmu (aktieris H. Laurs).

Rozija ir vecās dzīves un darba smaguma pārmocīta sieviete, kura zaudējusi ticību tam, ka arī viņai ir cilvēciskas tiesības, pašai sava dzīve. Tāsnī tādēļ viņa jau 12 gadus, skatīdamās Semidora (aktieris E. Kivilo) saderinātā, tomēr atsaucās sākt ar viņu patstāvīgu saimniekošanu, jo baidās izputēt.

Johanesa Vao, Rozijas, Sāmu, tāpat Semidora jau scenarijā sulīgi izņemtos tēlus augstā vispārinājuma līmenī pāceļ arī aktieri, kuri, šīs lomas atveidojot, atraduši bagātīgus izteiksmes līdzekļus viņu pārdzīvojumu atklāsmē.

To diemžēl nevar teikt par filmas galvenajiem tēliem. Aktierim G. Otsam, veidojot Paulu Rungi, īnās filmas noslēguma daļā biež pietrūkst vajadzīgo krāsu, kuras Runge tēlu viscaur raksturotu kā nosvērtu cīnītāju, kas laudis pārliecina un saliedē ne vien ar ārējo rīcību, bet, galvenokārt, ar savu iekšējo spēku. Pletiekami pilnskanīgi un monolīti neizceļas arī partorga Mūlija tēls, jo tam scenarija autori devuši visai skopas iespējas atklāt viņam uzcēto darbu nozīmi. Līdz ar to ciema partijas organizācijas kolektīva un tās vadītāja izšķiršes darbs laukos filmā izņemts tikai epizodiski, lai gan to vajadzēja un varēja parādīt visā spilgtumā.

Sākumā raksturīga kā Runge līdzinātāja, īpaši dzīves atjaunošanas darbos Dzervju mājās, redzama viņa sieva Aino (aktieris V. Terne), bet arī viņas tēls tālākajā filmas notikumu norisē it kā izbā.

Še minētie scenarija un inscenējuma trūkumi, protams, mazina filmas «Gaisma Kordijā» kopiespaidu, bet galvenajos vilcienos filma tomēr iespaidīgi un pareizi parāda pirmo kolchozu organizēšanas Igaunijā.

Kordijas kolchoza «Jaunā dzīve» tālāko nostiprināšanos un augšanu notēlo filmas noslēguma ainas — Cūsku purva nosusināšanas darba tēla, kurā piedalās arī strādnieki no tuvējās pilsētas un svētki kolchozā. Ja pirmās epizodes skatītājus valdzina sprāgās darba ainas, kurās pie modernām mašīnām redzami agrākie trūcīgie zemnieki, ar kuru tēliem skatītāji iepazīnās filmā, tad kolchozu svētku traktējums atzīstams par nelīdzsvarotu. Ugūņošanas un strūklakas iedarbināšanas vietā vajadzēja izvēlēties nopietnākus notikumus.

Filmas «Gaisma Kordijā» izveidošanā daudz darījis un palīdzējis tās inscenētājs G. Rapoportis, režisori M. Rufs un E. Kaidu, operators S. Ivanovs, mākslinieks S. Malkins, tāpat komponists E. Kaps. Krāsainā mākslas filma «Gaisma Kordijā» ne tikai atspoguļo nesenās pagātnes konkrētus notikumus Igaunijā, šodien tā sasauca ar katru padomju patriota dzīlākajām domām un jūtām, iedvesmo vēl spraigākam socialistiskās celtniecības darbam un cīņai par mieru.

Atzīrība, ar kādu filmu «Gaisma Kordijā» skatītāji uzņem Padomju Latvijā, rosinās arī mūsu republikas rakstniekus un kino mākslas meistarus radīt filmu, kura cildinās līdzīgus notikumus un varoņus — parādīs Padomju Latvijas lauku kolektivizāciju, jauno kolchozu un kolchoznieku dzīvi un darbu nesenajos gados un šodien.

1201 — RĪGAS 750. GADADIENU SAGAI DOT — 1951

*

RĪGA — PROLETARIATA REVOLUCIONARĀS KUSTĪBAS CENTRS LATVIJĀ

VI. Rīgas degradācija buržuaziskās Latvijas laikā

Imperialistu savstarpējās sacensības un interešu cīņu rezultātā, ar Parīzes miera konferences triumvirātu — ASV prezidenta Vilsona, Loid Džordža un Klemanso svētību, uz Padomju Latvijas drupām radās buržuaziskā Latvija, placdarms cīņai pret Padomju Krieviju, kapitalistu «sanitārā joslā» pret socialistisko revolūciju.

Pirms pirmā pasaules kara Rīgas izveidošanās par modernu lielpilsētu bija saistīta ar tās lielrūpniecības un ātrās tirdzniecības straujo attīstību. Bet šo tautas saimniecības nozaru uzplaukums bija atkarīgs no Rīgas ciešām saitēm ar Krievijas plašajiem tirgiem. Buržuaziskā Latvija, turpretim, bija atrauta no savas dabiskās ekonomiskās bāzes. Kapitalistiskajām lielvalstīm, kurām Latvija noderēja kā agrarpiedzīkls, Rīgas rūpniecības produkcija nebija vajadzīga. Tās paņēma Latvijas mežus, linus, bekonu un sviestu...

Amerikas un Anglijas imperialisti Latvijā pie valsts stūres pieņēma tādus latviešu buržuazijas pārstāvjus, kuriem galvenais atbalsts bija lauku budzis. Spēcīga rūpniecības proletariāta izveidošanās apdraudēja budžu «valdības» eksistenci. Tādēļ arī latviešu buržuazija pieņēma tādus politiskus, kas apzinīgi noveda pie rūpniecības proletariāta skaitliskās samazināšanas, gaskaldināšanas un iznīcināšanas. Šī politika nozīmēja apzinīgu rūpniecības attīstības bremzēšanu.

«Pelēkie baroni» — budži bija ieinteresēti pārvērst pilsētas strādniekus par saviem kalpiem. Buržuaziskie varasvīri ar īsti «amerikanisku veiklību» aicināja pilsētas strādniekus «atgriezties pie dabas», labprātīgi iet budžu verdzībā.

Kapitalistiskās mašīnrūpniecības vietā Rīgā darbojās samērā nelielas fabrikas, kā sēnes ieviešanas sīkas darbnīcas. Baltijas vagonu fabrika, «Provodniks» un daudzas citas agrākās Rīgas ielas rūpnīcas, kurās bija nodarbināti tūkstošiem strādnieku, buržuaziskajā Latvijā netika atjaunotas, Rīgas smago rūpniecību un mašīnrūpniecību atvietoja vieglā rūpniecība, kas ražoja tieši patērējamus priekšmetus. Ja 1913. gadā Rīgā bija 87 tūkst. rūpniecības strādnieku, tad 1933. gadā to skaits bija tikai 7.623 cilvēku. Buržuaziskās Latvijas oficiālā statistika propagandas nolūkos apzinīgi viltoja statistiskos datus, ieskaitot sīkas amatnieku darbnīcas «rūpniecības uzņēmumos». Desmitiem tūkstošus Rīgas patstāvīgo amatnieku un darbināvu īpašnieku, — kurnieku, skroderus, skārdniekus ar vieglu roku pārvērtā par «rūpniecības» strādniekiem. Šī statistika saskaitīja Rīgā 1930. gadā 48.093 strādniekus.

Krasā bija mainījusies arī Rīgas proletariāta struktūra. Agrāk Rīgas kvalificēto metalistu, elektrīku un mašīnistu vietā vairākumā tagad bija tekstiļnieki, ķīmiskās un pārtikas vielu rūpniecības strādnieki.

Dzīves dārdzība pieaugot, Rīgas

Torna ielas filozofija

Meinharda Rudzītis

Torna iela, tu pēdējais krasts, pret kuru atsitas dzīves trauksmīgie vīļņi un sabrūti. Tālāk aiz tevis vairs šodien tik nāve un cietums...

Ne dzieski vārdi, ne Nicše, ne Kants, ne Sopenhauera vārs nelīdz, kad runā bezdarbs un bāds.

Tagad pie Svarca sēž Kants un vērtē mārciņas kursu, Nicše pārcilvēks zvejo zem Brīvības bulvāra līpām, un Sopenhauera skumst par beizeju...

Tik bezdarbnieks Torna ielā paceļ atziņu cietu un gludu kā oli:

ne atpakaļ vairs uz pusēda dzīvi un lūgties, ne atpakaļ vairs, bet palikt uz vietas un celties

un celties pret pēdējo krastu — pret kapitalismu!

Sagrūs Torna iela kā visas pēdējās klintis pret bezrimas vīļņiem.

Sagrūs! — Un brīva uz drupām klūs strādnieku valsts!

1934. g.

No vēstules biedram Staļinam

(1940. gads)

Valdis Lukss

Divdesmit pirmajā jūnijā agri no rīta Rīga uz centrālo cietumu iesāka plūst — iela kā magonēs sarkanos karogus tīta, iela no cilvēku tūkstotiem lūst.

Atvērs cietumu vārti. Nu, vīri, uz vaļu! Desmitais gads bija daudzām aiz muguras jau. Strādnieku partijas biedrus ar sajūsmu skaļu sveica un sauca: Mums kungu vairs nav!

Atvērs cietumi. Piecēlās tauta uz dzīvi. Likuma bij pilsēta, skanēja tirums un sils. Skanēja smieklis — strādājam jauni un brīvi, rītdiena nāca kā teiksmaina pils.

Tevi tad, Staļin, kā krāšņākos dzīparus sārtus ieqādām sirdīs, un brālīs un tēvs klūvi mums — Tu bijī tas, kas mums atvēra varavīksnes vārtus, tas, kas nākotni atdeva mums.

strādnieku un tāpat arī dažādo amatnieku materiālie dzīves apstākļi bija ļoti grūti.

To labi raksturo korespondence nelegālajā «Cīņā» 1935. gada oktobrī. No tekstilrūpniecības «Rīgas Audums» raksta: «Strādājam 800 strādnieku. Apstākļi slikti. Režims stingrāks nekā cietumā. Nedrīkst sarunāties, par ko atļāvi no darba. Cenas zemas, 1928. — 30. gados varējām nopelnīt 2—3,45 latu dienā, bet tagad 1—2,50 latu. Alga nosīta par 40—50%». Godkārtīgais fabrikants Hirs dāvina Umanim pukes un zīda lakatīvus, bet strādniekiem mauc nagus nost un saka, ka par vienu latu vajag lēkt no piektās stāva uz ečšām. Strādniekus lamā un vienmēr rēda vīniem vārtus.

Rīgas strādniekiem ik dienas uzglūnēja bezdarbs. Bezdarbnieku skaits Rīgā ik gadus pārsniedza desmitiem tūkstošu cilvēku. Darba birža Torna ielā kļuva par Rīgas proletariāta posta apbēcinātāju.

Saldzinot ar pirmskara gadiem, Rīgas ostas darbība bija samazinājusies vairāk nekā uz cūsi.

Latviešu buržuazijas un viņas fašistiskās valdības politika, ko notieka amerikāņu un angļu miljardieri un kas bija vērsta uz Latvijas pilnīgu agrarizāciju (Latvija pārvērstos par otru Daniju), izsauca dzīļu nemieru Rīgas darba laudīs. Vini komunistiskās partijas vadībā neatlaidīgi cīnījās par savām tiesībām.

Kad 1934. gada 15. maijā apvērsuma ceļā varu sagrāba Ulmana fašistiskā kliķe, darba lauzu stāvoklis Rīgā vēl vairāk pasliktinājās. Latvijas strādnieku šķīrāl fašistiskā valdība atņēma darbu, maizi un kvalifikāciju, uzvēla uz viņas pleciem valsts nodevu smago nastu. Savu ārējo politiku Ulmana «valdība» saistīja ar «Berlīnes-Romas asi», kas bija vērsta pret Padomju Savienību. Rīga kļuva par fašistiskās Vācijas agentu un spiegu pērēkli. Aktivizējās arī Baltijas vācu muļnieki. Bijušā landesvera dalībnieki, kas Rīgā 1919. gada maijā un jūnijā apšāva un noslepkavoja tūkstošiem latviešu strādniekus un zemniekus nodibināja «landesvera brālību», izdeva savus «apcerējumus» un «atmiņas» par šo slepkavu darbību.

Apsveicot fašistisko apvērsumu Latvijā, hitleriskās Vācijas lielkapitalistu orgāns «Rheinisch-Westfälische Zeitung» 1934. gadā rakstīja, ka šis apvērsums, bez šaubām, ir priekšnoteikums Vācijas un Latvijas auglīgai un ilgstošai sadarbībai. Vācijas lielkapitalisti, ar kapitalu ieguldījumiem Rīgas rūpniecības svarīgākajās nozarēs, Latvijas ekonomiku pakļāva savai ietekmei, ievīlka kara sagatavošanā pret PSRS. Latvijas Komunistiskā partija atmākoja Ulmana valdības ārējo un iekšējo politiku, tās fašistisko raksturu. Komunistu ietekme nemitīgi pieauga visplašākajās darba lauzu masās.

Kad latviešu buržuazisko nacionālistu un viņu fašistiskās valdības noziegumu vadzīs pret latviešu darba tautu bija pilns, tas lūza.

Ulmana valdība vairākkārt pārkāpa PSRS un Latvijas savstarpējās aizsardzības līguma noteikumus. Tāda latviešu buržuazisko nacionālistu rīcība galši liecināja, ka viņi Latvijas darba tautu gribēja nostādīt pret PSRS tautām, ka viņi gribēja nākošajā karā nostāties fašistiskās Vācijas pusē. Latvijas darba lauzu intereses sakrita ar PSRS ārpolitikas centieniem.

Starptautisko apstākļu un tautas masu spoles, Ulmana valdība piekrita Padomju Armijas papildspēku novietošanai Baltijā. Kad 1940. gada jūnijā

darba laudis visā Latvijā un Rīgā ar gaviļiem sagaidīja Padomju Armiju, tautas masas, Latvijas komunistiskās partijas vadītājs, gāza ienisto fašistisko nacionālistu valdību. Demokrātiskās Tautas valdības izsludinātājs vispārējās vēlēšanās radītā Latvijas Tautas Saeima 1940. gada 21. jūlijā lielā sajūsmā proklamēja Latvijas Padomju Socialistisko Republiku, nolēma lūgt PSRS Augstāko Padomi uzņemt Latviju padomju tautu brālīgajā saimē.

VII. Lai allaž plaukst padomju Rīga!

Latviešu tauta nokratīja kapitalistiskās verdzības važas, Rīga kļuva par brīvību atguvušās, socialistiskās Padomju Latvijas galvaspilsētu, par darba lauzu Rīgu.

Zaloksnējo rosme uzbangoja visas nozarēs, it kā sirmās pilsētas dzīvības arterijās būtu ielietas jaunas asinis. Rīdžinieki stājās pie jaunas dzīves, socialistiskās ekonomikas un kultūras celtniecības. Tikai vienu gadu Rīga mēģināja radošs darbs. Taču panākumi bija mēģināji. Ielās krievu tautas un pārējo padomju tautu atbalstā atdzīvojās un attīstījās Rīgas rūpniecība, jaunu spēku un vērienīgu guva zinātne, māksla, literatūra.

Kara vētra pārtrauca šo lielisko augšupeju. 1941. gada 22. jūnijā padomju zemē ielauzās hitleriešu ordas. Melnā brunīnīka pēcteču lāvas gāzās arī uz Rīgu. Tāpat kā visi padomju laudis, arī rīdžinieki varonīgi cīnījās pret iebrucēju. Tūkstošiem rīdžinieku — vecu un jaunu, vīriešu un sieviešu — iestājās Padomju Armijā, partizanu vienībās. Paša Rīgā okupācijas gados arvien plašāka un varenāka auga boļševistiskā pagrīdes kustība. Rūpīgi konspirētās tipogrāfijās iespieda uzskaites, kuri vēstīja patiesību par padomju Brunoto Spēku varonīgajām cīņām un uzvarām Tēvijas kara frontēs, aicināja Rīgas darba laudis uz pretestību fašistiskajiem okupantiem, organizēja okupācijas iestāžu pasākumu izjaukšanu. Ar dzīļu godbīdību latviešu tauta allaž atcerēsies varonīgos cīnītājus — komjaunatnes pagrīdes organizācijas vadītājus Imantu Sudmali, Maldi Skreļu un Džemu Bankoviču, kuri krita no gestapo bandītu un latviešu tautas kargu — buržuazisko nacionālistu rokās.

Fašistiskās okupācijas gadi bija pats tumšākais laiks Rīgas vēsturē. Mežonīgais terors nopļāva desmitiem tūkstošiem dzīvību. Iebrucēji izlaupīja rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumus, kultūras un mākslas iestādes. Rīgu viņi gatavojās pārvērst par hitleriskās imperijas provinces galveno pilsētu, un pašu šo provinci okupanti gribēja nevis «vecā nozīmē pārvērtot... bet gan rūpēties par to, lai Austrumos dzīvotu tikai cilvēki ar istām vācu, germanu asinīm». Tā tajos gados rakstīja fašistiskā avīze «Deutsche Arbeit». Drausmīgu likteni Rīgā un visā latviešu tautai gatavoja pasaules kundzības murgu apsēstie iebrucēji.

Nekad savā gadījumā ilgaļā mūžā mūsu Rīga nav pieredzējusi tādas vandliskas postīšanas un cilvēku iznīcināšanas orģijas kā tajās dienās, kad Padomju Armijas vareno triecienu trenklēm, hitleriskajiem okupantiem un viņu latviešu buržuaziskā nacionālistiskajiem rokaspūlīšiem nācās pa galvu na kaklu mukt no Rīgas.

Kad 1944. gada 13. oktobrī visu laikmetu genialākā karavadona J. V. Staļina vadītā padomju Brunoto Spēki kuru rindās drosmīgi cīnījās arī latviešu strēlnieku korpusi, atbrīvoja sirmo Rīgu un rīdžinieki izgāja savas pilsētas ielas, viņu skatienam atklājās baiga aina. Izpostītais bija

Rīgai

Arvīds Grigulis

No dārdiem pazinām daudz gadus rīta pusī,
No lielām mēriem dzērām uguns dziru.
Tā tavu vārdu pratām izrunāt tik klusi,
Lai dzird vien sirds, kā rožu lapu buri.

Līdz krūtīm dumbra dūnās stāvējam nereti,
Kad miesas ēda sāls, dzelzs dzīlāk dzēla.
No prāta negaisa tak tavu torņu meti,
Un sapņu Daugavā ik plauksta smēla.

Kā mūža mežiem cērtas cauri drošas ciltis,
Tā beidzot atnācām pie tevis — Rīga;
Par zeltu dārgāks mums tavu klānu smiltis,
Kas bārstot pirkstos skan kā smalka atīga.

Tev važas noņēmām un vergu lāstu arī,
Simts tautu pagalmā tev vieta brīva.
Driz kari nozudīs, nāks krāšņi pavasari!
Dēg zvaigzne mūšīgā! Ir tauta dāva!

1944. g.

2789 dzīvojamās mājas, gruvešos gulēja veseli kvartāli ar XV—XVII gadsimta celtnēm ēkām, kuru vidū bija daudz vērtīgu senatnes pieminekļu. Sagrāutas bija visas nozīmīgākās rūpnīcas, tai skaitā lielākie Rīgas uzņēmumi — «VEF», Vagonu rūpnīca, gumijas izstrādājumu rūpnīca «Sarkanais Kvadrāts». Uzspriecināta bija Rīgas rūpniecības sirds — Keguma spēkstacija, padarīta nelietojams ūdensvads un telefona-telegrafa tīkls. Vienā vienīgā drupu kaudzē pārvērsta bija Rīgas osta, sprādzienu saplosīti, Daugavas ūdens gulēja tīkli. No Rīgas dzelzceļa mezglā pāri palicis bija tikai neapstrādāms izlocītu stiežu un saraustu stieplu jūklis.

Okupantu cīniskā postīšanas un lau-pīšanas kāre bija vērsusies arī pret kultūras un mākslas iestādēm. Par krāsmatām pārvērstas bija 8 bibliotēkas, staro tām — 1524. gadā dibinātā Rīgas pilsētas bibliotēka, kurai sadegot, liesmās aizgāja bojā ap 800.000 bibliogrāfisku vienību, miljumi ār-kārtīgi vērtīgu, unikālu grāmatu un manuskriptu. Izlaupīti bija arī vairāki Rīgas muzeji, izpostītas 65 skolas. Īsi sakot, fašistiskie iebrucēji bija atņēmuši Rīgai neapreķināmas materiālās vērtības. Taču nesalīdzināmi spīgāk bija izjūts tas, ka Rīga bija zaudējusi desmitiem tūkstošiem cilvēku, kurus bēgošie hitlerieši bija vai nu noslepkavojuši, vai arī varmācīgi aizdzīnuši uz Vāciju.

Kaut arī smagi cietusi, Rīga tomēr bija glābta. Padomju karaspēka uzbrukuma straujums bija izjaucis ienaidnieka nekārtīgo plānu — iznīcināt pilsētu līdz galam. Vēl nebija izklīduši ugunsgrēku dūmi, nebija nosēdušies sprādzienus sacelšie putekļu mākonī, rietumos vēl bija dzirdams kaujas troksnis, kad rīdžinieki jau sāka savas pilsētas atjaunošanu. Un tūdaļ viņi izjuta nesavtīgu palīdzību, ko sniedza citas padomju brāļu tautas, diēnā Maskava, varonpilsēta Leningrada, Leningradiešiem palīem bija darba pilnas rokas. Vīnu skaisto pilsētu ienaidnieks bija postījis sevišķi nikni. Un tomēr viņi netaupīja pūli, lai apbrīnojami ātros, kapitalistiskajā pasaulē pilnīgi neiespējamos tempos atdzīvinātu mūsu Keguma turbinas, liktu ritēt elektriskajai strāvai uz Rīgas rūpnīcām, skolām, rīdžinieku dzīvokļiem. Patēlība par šo draudzīgo atbalstu mūžam pil-dīs Rīgas darba lauzu sirdis.

Mūsu padomju Rīgas atjaunošanā vārda burtiskā nozīmē piedalījās visa padomju zeme — krievi, ukraiņi, baltkrievi, gružīni, azerbaidžāni, tadžiki un visas pārējās socialistiskās Tēvzemes tautas. Tautu draudzības dzīvošais spēks ātri jo ātri sadziedēja kara brīces.

Istenībā vārds «atjaunošana» ne tu-vu neraksturo visu to, kas notika Rīgā pēc atbrīvošanas no fašistiskajiem okupantiem. Rīga nevis atjaunojās, bet atdzima, tapa no jauna — nesalīdzināmi skaistāka, bagātāka un varenāka, nekā tā jebkad bijusi. Rūpniecība saņēma vismodernākās, padomju zemē ražotās mašīnas, instrumentus. Iz-auga glūži jaunas, nekad Latvijā ne-pazītas rūpniecības nozares. Rīga sāka ražot elektrovienības un komfortablus tramvaju, elektromotorus un pārvieto-jamās elektrostacijas, peldošos celtņus, turbinas, automatiskās telefona staci-jas, precīzijas mērinstrumentus un daudz citu produkcijas veidu, kas Rī-gas strādnieku prasmi un darba mīles-tību dara slavenu visā lielajā padom-ju valstī.

Gluzi tāpat tas ir visās pārējās dzi-ves jomās. Mīnēsim kaut vai tikai to,

ka pēckara gados nodibinājās Zinātņu akadēmija ar 16 lieliski apgādātiem in-stitutiem, laboratorijām un citāda veida pētnieciskām iestādēm. Buržuaziskajā Latvijā šāda Zinātņu akadēmija varēja būt vienīgi nereālizējams sap-nis. Mūsu republikas galvaspilsētā pašlaik darbojas 7 augstskolas, kurās mācās ap 10.000 studentu. Specialistus dažādām nozarēm sagatavo arī vairāki desmiti tehniskumu. No gada gadā no-stiprinās Rīgas mākslas iestāžu tīkls. Ar panākumiem darbojas teātri, Fil-harmonija, kinoteātri, muzeji.

Ar pilnām tiesībām varam teikt, ka aizvadītajos gados, kas aizritējuši pēc Rīgas atbrīvošanas, ir krietni pāstrā-dāts. Pirmās pēckara pieejas uzde-vumus Rīgas rūpniecība un transports izpildījuši pirmā termiņa un ar uzviņu. Izbūvēta elektrificētā dzelzceļa līnija starp Rīgu un Kemeriem. Mūsu strād-nieki — rūpniecības un transporta pirmrindnieki — diendienā mācās no saviem Maskavas, Leningradas un citu lielāko padomju zemes industriālo centru darba laudim. Tāpēc nemitīgi celās ražošanas kultūra un produkti-vitate Rīgas rūpnīcās un fabrikās. Sa-gaidot savas pilsētas jubileju, 750 uz-nēmumu jau izpildījuši gada plānu. Pilsētas rūpniecība pārsniegusi pro-dukcijas pašmērķa samazināšanas uzdevumu par 12,4 procentiem cēlusi darba ražīgumu un sagatavojuši visus nepieciešamos priekšnoteikumus, lai līdz gada beigām saražotu virspilna produkciju par 250 miljoniem rubļu.

Apzinīgi, ar pilnu laudu strādājuši arī citu nozaru darba laudis. Rakstnie-ki, teātru darbinieki, dziedoni, zinā-tnieki spējuši dot savai tautai romānus, teātra izrādes, izgudrojumus, kas ieguvuši Dzimtenes augstāko balvu — Staļina premiju.

Tāpat kā visus padomju laudis, arī rīdžiniekus dzīvi savilnojis tas plašais darba vēriens, kas apņēmis visu mūsu zemi un kura spilgtākais izpaudums ir komunisma dižceltnes uz Volgas, Dņep-ras, Amudarias. Pamatotu gandarījumu ikviens rīdžinieks modina «apziņa, ka arī mūsu pilsētas strādnieku un inženieru prāts un rokas aktīvi piedalās šo celtniecības gigantu radīšanā. No Rī-gas uz lielajām celtnēm jau nosūtīti peldošie celtņi, automatiskās telefona stacijas, mēraparati, mēbeles un daud-z citas produkcijas. Rīga stājusies komu-nisma celtniecī, miera sargu ierindā.

Smagās gadu desmitiem ilgās revo-lucionārās cīņās izcīnīta Rīgas brīvība, celās tiesības un lielā laime dzīvot zem Staļina Konstitūcijas saules. Pa-gātnes cīņas un upuri pavēlōti prasa, lai tagadējā audze, kas šodien dzīvo un strādā mūsu republikas galvaspilsē-tā, cienīgi ar pilnu atbildības sajūtu celtu, veidotu jo krāšņu un bagātu jauno, padomju Rīgu, ko par savu esam ieguvuši arī lielās krievu tautas un pārējo brālīgo padomju tautu pa-līdzību gudrās Lenina-Staļina partijas audzināti, fedvesmoti un vadīti.

Lai aug un plaukst socialistiskā pa-domju Rīga!

Miera vēsts

pār zemi iet

Fr. Rokpelnis

Karavīrs uz mājām nāk,
Beidzīs sūru kauju.
Daudz viņš kara stāstu māk,
Kara dziesmu strauju.

Stāsts un dziesma saka tā:
Uzvarējām, brāļi,
Jo tik brīdī bargākā
Ar mums bija Staļins!

Drupu laukā dzīve zēl
Naidniekam par spīt,
Darba vīri Rīgu cēl,
Dziesmu vārdiem vīti.

Dziesma teic: — Vēl varenāk
Dimžēs Rīga, brāļi —
Jo šai darba cīņā nāk
Ar mums kopā Staļins!

Miera vēsts pār zemi trauc —
Darbā laudis vada.
Bij mums sūru dienu daudz,
Daudz būs miera gadu.

Jaunu dziesmu tauta dzied,
Jo šai zemē, brāļi,
Roku rokā kopā iet
Jaunība un Staļins!

1945. g.

Ukrainas PSR tēlotājas mākslas izstāde Rīgā

G. Melichova gleznas «Jaunais Tarass Ševčenko pie Kārļa Brilova» reproducija
V. Lavrentjeva uzp.

Ukrainu māksla, attīstīdamās komunisma ideju ietekmē, sasniegusi augstu idejisko un māksliniecisko līmeni. Tā augusi un veidojusies nemitīgā cīņā pret bezdievskumu, apolitismu, buržuāzisko nacionalismu un kosmopolitismu, cīņā pret dažādām formalisma un naturalisma izpausmēm. Balstoties uz ukraiņu mākslas labākajiem realisma tradīcijām, mācīties no XIX gadsimta krievu mākslas progresīvajām metodēm, ukraiņu mākslinieki sekmīgi apguvuši socialistiskā realisma principus. Tautas dzīves dzīlā paziņā palīdz viņiem savos darbos attēlot tagadnes tipiskās parādības, izmaiņas kuras padomju dzīvē redzamas ik uz sola.

Izstādē skatītājus valdīna tematu bagātība un daudzpusība. Sevišķi uzmanību saista tematiskās gleznas, kurām liela sabiedriska nozīme.

Apdāvinātā gleznotāja Staļina premijas laureāta M. Chmelko gleznā «Par lielo krievu tautu», kurā attēlots brīdis, kad biedrs Staļins sāka savu vēsturisko tautu, spīgti ietverta tautas vadona un tautas vienotības tema. Likdams lietā visu mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu bagātību, autors reālo vēsturisko notikumu parāda visā dziļumā. Viena darbs pauž padomju valsts spēku un vareņību, to raksturo patiesa monumentalitāte, dziļš tautiskums.

Skatītāji ilgi kavējās arī pie gleznas «Miera balsis» (autors E. Levins un L. Smatjko). PSRS ārlietu ministrs A. Višinskis teic runu ANO Ģenerālās Asamblejas sesijā. Viņa vārdus dzird divu pretēju nometņu — miera aizstāvju un kara kurinātāju — pārstāvj. Glezna saista ar tematu aktualitāti, idejisko mērķtiecību un asumu. Tā atmāsko imperialistus, cīdina miera cīnītājus.

Virkne izstādīto darbu veltīti padomju tautas socialistiskās celtniecības darbam.

Staļina premijas laureātes T. Jablonskas gleznā «Maize» notēlota labības vēlēšanās aina kolchozā. Dzīvī un pārliecinoši ir kolchozieņu tēli. Glezna raksturo straujo kolektīvo darba ritmu. Māksliniece ilgāku laiku pavadījusi kolchozā. Konkrētais dzīves materiāls gleznā ieguvis plašu vispārinājumu.

Jauno mākslinieku A. Gurevičas un I. Juchno glezna «Komjaunatnes CK Goda raksts» sirsnīgi, bez mākslības notēlo apbalvojumu pasniegšanu lauksaimniecības darba pirmirindniekiem, parāda viņu vienotību un pašcietību. Šī glezna piesātināta ar eismu un gaisu, tā izsaka spilgtu dzīves apmierinājumu. Gan jāpiezīmē, ka šim darbam vēl piemīt zināma nenobeigtība.

Kolchoza darba tema risināta arī A. Volkas gleznā «Kolchozu tīrumu laudis», ar lielu iejūtu veidotā V. Davidoa gleznā «Lopkopji». Jāpiezīmē, ka Volkas jau minētais darbs, kurā attēlota Socialistiskā Darba Varone Paša Angelina un viņas brigade, ir gan interesanti iecerēts, bet tajā trūkst vēl dažas psiholoģiskas tēlu atkāsmes.

Aizvien plašāk un pilnskanīgāk Ukrainas mākslinieku daiļradē atspoguļojas republikas industrializācija. Šai temam veltīta V. Babinceva un

D. Sostaka glezna «Tērauda paraugs», S. Adamoviča darbs «Rīts Donbasā», G. Melichova — «Novatori», kas parāda rūpniecības strādnieku varonīgo ikdienu. Ar lielu meistarību uzgleznotais Staļina premijas laureāta Melichova darbs tomēr daudz zaudē tāpēc, ka tajā nav skaidra psiholoģiskā un sīzētiskā risinājuma. Industrialā darba attēlošana mēs varam gaidīt un mums jāgaida no Ukrainas māksliniekiem vēl dziļākas un aptverošākas gleznas.

Jaunās, socialistiskās dzīves iezīmes ir vadošais motīvs arī sadzīves žanra gleznās, portretos un grafikās. Sadzīves žanrā Ukrainas mākslinieki izvirzījušies vienā no vadošajām vietām padomju mākslā. Šajā virzienā viņi risina dažādu tematu, kas no pirmā acu uzmetiena liekas esam ļoti parasti, bet taisni tādēļ tajos atklājas jaunās dzīves tipiskās iezīmes. To redzam gan darba lauku atpūtas ainā (N. Volkovas «Atpūtas dienā pie Dņepras»), gan darba notēlojumā (L. Gelmanšina «Elektrība kolchozniekiem»), gan mātes tēlā, kas priecājas par sava bērna laimi (T. Chitrovas «Pirmais solis»), gan kokmateriālu sagādātāju entuziasmā (G. Gluka «Miera sardze»).

Portreti izstādē pārstāvēti ar nedaudziem darbiem.

Centralajā vietā izvirzās māksliniece M. Božija gleznotais biedra Staļina portrets. Autors ar lielu sirsnību radījis gaišu, apģarotu padomju tautas vadona skolotāja un drauga tēlu, ko raksturo cildena vienkāršība un dziļa gudrība. Portreta atrisinājumā ietilpa apvienota ar smalku gleznotāja meistarību. Gaišie toni, kuros dominē zeltaina gaisma, ļoti emocionāli, harmoniski izteic tēla raksturu.

Izteiksmīgi veidots Staļina premijas laureāta dzejnieka-partizana Platona Veronko portrets (autors V. Kosteckijs). Dzejnieka virišķīgā seja veidota noteiktiem, drosmīgiem otas vilcieniem. Gleznātais atrodas tēla un izteiksmes līdzekļu saskauņ.

Interesantu slavenā virpotāja Ševčenko portretu devīs gleznātais L. Kostelančuks. Sekojot ticamai tradīcijai, kas izveidojusies padomju mākslā — parādīt cilvēku darba procesā, kur visspilgtāk izpaužas viņa īpašības, autors sasniedzis krietnus panākumus.

Veiksmīgu atrisinājumu komponista L. Revucka portretam atradis gleznotājs I. Tartakovskis. Portretā labi atspoguļota apģarotās jaunrades atmosfera, zīmīgi un veiksmīgi izraudzīti atribūti un detaļas, kas ļauj panākt dziļumu un daudzpusību tēla raksturojumā.

Padomju cilvēka tēls, viņa lielais morālais cildenums, viņa gara pasaules bagātīgums ar vēl lielāku spēku atklājas skulpturālajos portretos. Socialistiskā Darba Varones Jelenas Chobtas lielisku portretu izveidojis tēlnieks A. Kovalevs. Pusmūža sievietes, kolchoznieces tēlā viņš parāda savas varones garīgo daļumu, lielo iekšējo pašcietību. Šajā portretā psiholoģiskais raksturojums asums apvienots ar plastisku izteiksmību.

Novatoriski drosmīgi radīts kolchoza priekšsēdētāja L. Volodaga portrets.

ko devis tēlnieks A. Oleņiks. Veiksmīgi izmantotais žanra motīvs (kviešu vārpa) radā šo monumentālo tēlu sevišķi konkrētu un dzīvu: skulpturālais portrets atrisināts darbībā.

Ar lielu meistarību veidojuši portretus tēlnieki I. Znoba, I. Gončars un I. Sapovals.

Ukrainu mākslinieku darbi batalās glezniecības žanrā galvenokārt attēlo Lielā Tēvijas kara dienas. Neizmirstamu iespaidu atstāj Staļina premijas laureāta V. Puzirkova glezna, kas stāsta par Meļnās jūras jūrnieku varonīgajiem. Tajā bez ārējās patētikas izteikts cīņu dienu bargais sasprindzinājums. Autors izvēlēts krāsu gamma izteiksmīgi papildina un padziļina kaujas apstākļu dramatismu.

Nepārvaramu cīņas gribu izteic P. Sulimenko glezna «Uzvaras karogs». Dzimtenes varonīgo aizstāvju grupas dziļos pārdzīvojumus pēc skaudras kaujas notēlo jaunā gleznotāja V. Poltaveca darbs «Uzbrukums atsists».

V. Kostecka emocionālajā gleznā «Atgriešanās» skopiem, lakoniskiem, bet izteiksmīgiem līdzekļiem atklāts dziļas cilvēciskas jūtas. Gleznā attēlota padomju karavīra sastapšanās ar piederīgiem pēc kara. Vīrs ar sievu apskāvušies, viņu sejas nav redzamas. Bet cik izteiksmīgas ir sievas rokas, kas apvīlušies karavīra pleciem! Cik daudz tās izsaka! Tajās runā gan pārdzīvoto ciešanu sāpes, gan atkalredzāšanās bezgalīgais prieks.

Ukrainas mākslinieki uzmanību veltījuši arī vēsturiskajai tematikai. Viens no labākajiem šī žanra darbiem ir māksliniece G. Melichova glezna «Jaunais Tarass Ševčenko pie Kārļa Brilova», kur kuru autoram piešķirta Staļina premija. Dziļi realistiskā meistarība, drosmīgā, izteiksmīgā kompozīcija, gleznošanas veida vispusīgums runā par šā mākslinieka izcilo talantu. Glezna nozīmīga tajā ziņā, ka tā atklāj ievērojamu krievu un ukraiņu kultūras darbinieku ciešo sakarus, pauž tautu draudzības idejas.

Gleznā «Paredzīgniki», ko darinājuši trīs mākslinieki — I. Karass, S. Solodovņiks, G. Tomenko — ir grupas portrets, kas rāda, ka, sekojot citu padomju tautu mākslinieku paraugam, arī Ukrainas meistari, strādājot brigādē, guvuši iespēju šā laikā radīt vērtīgas monumentālas gleznas.

Ainavu žanrā izstādē nav pietiekami pārstāvēti, bet apskatāmie darbi raksturo mākslinieku centienus radīt dzimtas dabas vispārinātu attēlu, radīt ainavas-gleznas, kurās redzama padomju cilvēku pārveidota daba.

Jaunā ziedošā Padomju Ukraina, tās plašie kolchozu tīrumi un kuplās drūvas ar lielu mīlestību notēlotas tādos darbos kā I. Šilmana «Kolchoza drūva», S. Koševoja «Aršana», N. Gluščenko gleznā «Smiltāji ietērpjas mežos» parādīta staliniskā dabas pārveidošanas plāna realizēšana.

Ukrainu māksliniekus iedvesmo komunisma dižcēlnes, kas top viņu republikā. Jau radušies māksliniece A. Popova darbi, kuros atspoguļots Kachovkas HES gigantiskās celtniecības pirmās posms. Viņa gleznā «Pirmais karavāns uz Kachovku», «Urbšanas tornis» vēl nav lielāka vispārinājuma, taču tās liecina par dzīvo interesi, kādu mūsu mākslinieki veltī padomju Dzimtenes dižajiem celtniecības darbiem.

Tēlnieku darbu vidū, līdzās jau pieminētajiem skulpturālajiem portretiem, uzmanību saista A. Belostocka un J. Fridmana monumentālās skulpturālās grupas «Markss Engels Lepins un Staļins» tapat «Kārlis Marks un Fridrihs Engels».

Ar lielu meistarību darinātas M. Lisenko skulptūras — «A. Puškins un A. Mickēvičs», «A. S. Puškins», «Ščors», V. Selibera «Gorkijs pie Volgas», «Skēpa metēja» un citu autoru darbi.

Nozīmīga vieta izstādē ierādīta grafikai, kas pārstāvēta lielāko tiesu ar grāmatu ilustrācijām.

Sajā novadā izceļas Staļina premijas laureāta A. Reznichenko, kas devis lielisku ilustrāciju sēriju padomju literatūras darbiem — A. Gončara «Zemē dūm», N. Ostrovska «Vētrā dzimusi», J. Zbanacka stāstam «Vanagu sila noslēpums». Viņa raksturīga iezīme ir prasme ilustrācijās atklāt padomju cilvēka bagātīgo garīgo pasauli, viņa neļokāmo virišķību un varonību.

Izstādē liecina par tieliem sasniegumiem, ko savā daiļradē guvuši Ukrainas mākslinieki. Viņu darbus raksturo dziļš dzīves patiesīgums. Tajos atspoguļota padomju tautas virzīšanās uz komunismu.

V. Tolstaja,

Valsts Tretjakova galerijas vecākā zinātniskā līdzstrādniece

L. Členova,

Kijevas Ukrainu mākslas muzeja vecākā zinātniskā līdzstrādniece

KOMPONISTU SAVIENĪBAI JĀUZLABO DARBS!

Nobeigums

Latviešu padomju komponistu jaunradu skates pārrunās diezgan daudz tika spriests par meistarību, meistarību nevis kā tehnisku veiklību, bet prasmi rast idejiski augstvērtīgus tēlus saviem skandarbem prasmi tos attīstīt lielas formas darbos. Runātāji norādīja, ka komponisti vēl nav pietiekoši izvēlīgi pret savām melodijām, tās nereti ir banālas, neizteiksmīgas. Nav iespējams dziedāt dziesmu, kurai nav skaistas pievilcīgas melodijas. Bez labas melodijas dziesma nevar kļūt populāra. Arī lielajās formās temas (melodijas) nav vienmēr pietiekoši dinamiskas, tās ir pārāk vārgas, lai no tām varētu attīstīt, veidot lielu formu.

Ar dziesmu jaunradi cieši saistīta dzejiskā teksta problēma. Daudzi idejiski un mākslinieciski pilnvērtīgi dzejoli neiekļaujas muzikālās formās, jo nav izprasti un ievēroti dziesmas uzbūves principi. Piemēram, F. Rokpelnā dzejolis par Rīgu. Tiešām labs dzejolis, bet komponistiem rada zināmas grūtības. Dzeja rakstīta pantos, tātad arī muzikai jāizvēlas kupļuju forma. Bet ja palūkojam, kāda noskaņa ir visus pantu pirmajām otrām utt. rindām, kurām būs vienāda melodija, tad iznāk ļoti liela emociju dažādība. Nereti dzejnieku tekstos tēli ārkārtīgi samāksloti. Lūk, piemēram, A. Skalbes teksts J. Medņa dziesmai «Jaunā Rīga». (Pirmais pants.)

Zem ozoliem pavēnī tveros,
Kad sveimainā vasara tvan.
Un Daugavas spoguļi veros,
Lai gadsimti blāzmotos man.

Grūti reāli iedomāties tādu gleznu, tanī nav patiesības. Šī zīlēšana uz ūdens, turklāt ar individualistisku pēgaršu, nevar rast konkrētu muzikālu atveidu. Jebkura muzika būs apšaubāma pie tādas nedabīgas tēlainības.

Protams, nepilnīgie teksti vien nevar attaisnot komponistu neveiksmes, ledvesmu taču nevar meklēt tekstā vien, bet galvenokārt tanī dzīves parādība, ko skanradis savā muzikā grib apdziedāt. Ja komponists, sajūsmīnāts par mūsu celtniecības sasniegumiem, dziļi pārdzīvo progresīvās cilvēces pašizlīdzīgo cīņu par mieru, ja viņa sirds pukst līdz padomju cilvēku cildenajam darbam, beidzot, ja viņš mīl kā padomju patriots mūsu Dzimteni, laudis, skaisto dabu, varenos plašumus — tad tas jau pats par sevi radošajā fantāzijā izraisīs spēcīgus, pārliecinošus muzikālus tēlus. Literārais teksts tos neapšaubāmi var pastiprināt, konkretizēt. No idejas pie tēla — tādi jābūt komponista metodei. Taču arī dzejniekiem — tekstu autoriem ir jāreķinās ar muzikālās mākslas prasībām, jāapgūst dziesmas specifiskie likumi.

Jaundarbu skatē bija diezgan plaši reprezentēta laikmetīgās folkloras apdare. Sevišķi izceļas Emīļa Melngaila «Jo dziedāju, jo skanēja», «Purviem briesmas», «Kopu sēta, liela sēta» u.c., kā arī P. Licitē un J. Medņa dziesmas. Šobrīd jau aranžēts diezgan daudz laikmetīgo dziesmu, un ir laiks padomāt par jaunās folkloras attīstības ceļiem, par apdāres principiem.

Ļoti svarīgi ir izsekot tām parādībām, kas ienāk latviešu muzikā ar jauno padomju folkloru. Zīmīgs apstāklis ir tas, ka līdz šim nav saskatāma nopietnā saskare starp tautas dziesmu intonācijām un masu dziesmu. Skiet, mūsu komponistiem — dziesminiekiem vajadzētu par to padomāt.

No skatē dzirdētām masu dziesmām jēlcelm. Goldina «Biedri, šurp», A. Skultes «Jauno miera cīnītāju dziesma», kā arī A. Zilinska, P. Smilgas, J. Ozoliņa un N. Grinfelda dziesmas.

Ļoti dzīvu atsaucību izraisīja M. Zarina dziesmu cikls «Padomju sievietes — miera cīnītājas» (P. Vilpa teksts). Ciklā piecas dziesmas: «Meitene, kura nepārnāca», «Emīlijas Vaginas stāsts», «Sūpļa dziesma», «Kolchoza meitenes dziesma» un «Kubanas kolchoznieces vēstule Indijas sievietēm». Komponists ar dzejnieku pie šī cikla strādājuši ciešā radošā sadraudzībā, meklējuši tēlus pašā dzīvē. Laj uzrakstīti «Emīlijas Vaginas stāsts», autori iepazīnušies ar ievērojamās audējas darbu tieši fabrikā. Arī kolchoza meitenes tēla prototips atrasts kādā kolchozā. Tādēļ dziesmu raksturs ir visai patiesīgs un pārliecinošs. M. Zarinš ar šo ciklu paver jaunās perspektīvas latviešu padomju romances attīstībā.

Lielo formu darbos sevišķi aktuāli palēlās jautājums par mūsdienu pozitīvā tēla muzikālu iemiesojumu. Šis problems būtība sakņojas socialistiskās sabiedrības dzīves pilnasinīgā atklāšanā. Tāda atbildīga uzdevuma risināšanai nepieciešams idejiskais priekšmats, augsta meistarība, atrasts mākslinieciskās fantāzijas lidojums.

Starp skatē dzirdētajiem darbiem pozitīvā tēla problēmu risina Jānis Ivanovs savā vijolkoncertā. Šis skandarbā stāsta par Padomju Latvijas šodien, tās spriego un optimistisko dzīvi. Koncertam nav konkrēta literāra sīzēta, tomēr pašas muzikālās domas

risinājums tanī nepārprotami izsauce klausītāja iztēlē to priecīgo pacīlātību, ko izjūt jebkurš mūsu padomju Dzimtenes pilsonis.

J. Ivanova vijolkoncertā daudz skaistu melodiju, kas veidotas Latgalē dziesmu intonāciju garā. Jau no pirmās klausīšanās šis darbs (sevišķi otrā daļa) atstāj spēcīgu iespaidu. Iepriecina orķestra meistarīgā izmantošana, īsti simfoniskā elpa. Autoram derētu vēl padomāt par vijolpartiju pirmajā daļā, kā parocīgāk to iekārtot no izpildītāja viedokļa. Arī spēkā gāka koda trešajā daļā pastiprinātu, rezumētu koncertā risinātās domas.

Augstu novērtējumu izpelnījās Alfreda Kalniņa «Desmit latviešu tautas dziesmas orķestrim». Līdzīgi krievu komponistam A. Ladvovam (8 krievu tautas dziesmas orķestrim) un Jāzepam Vitolam (7 latviešu tautas dziesmas orķestrim), Alfreds Kalniņš devis izvēlētām tautas melodijām jaunu dziļu tulkojumu un krāšņu orķestra tēru. Dažas no tām izvērstas par plašākām gleznām it sevišķi populārā «Fūt, vējini». Muzikālā valoda viscaur klasiski skaidra orķestrācija meistarīga. Apbrīnojama ir A. Kalniņa mākslinieciskās fantāzijas bagātība.

N. Grinfelda «Rapsodija» ir neapšaubāmi autora labākais skandarbā orķestrim. Tanī panākta tēlu attīstības un instrumentācijas kolorīta viengabalainība. Komponists šajā darbā atbrīvojies no tirī intelektuāli veidotas harmoniskās valodas, kas dažkārt vērojama viņa dziesmās. Iepriecinoši, ka «Rapsodijā», kur autors vairāk palauzies uz radošo fantāziju, uz saviem radošajiem spēkiem, neierobežojot tos ar prāta konstruētām normām, viņš sasniedzis labus panākumus. Tas liecina par jaunrades potenci, par vēl neizmantotām iespējām.

S. Krasnopjorova kokles koncerts ir pagrieziena punkts šaj mūsu tautas instrumentā attīstībā. Turpmāk uz kokles būs iespējams lietot visas tonkārtas, un šis instruments panāks citu koncertinstrumentu iespējas. S. Krasnopjorova skandarbā ir vērtīgs ieguldījums latviešu tautas instrumentu orķestra literatūrā.

J. Kepiņa «Latvju dejas» lieku reizi apliecināja autora krietno talantu un attīstīto orķestra domāšanas veidu. Dažās dejās (it sevišķi trešajā) izpaužas smalkjutīga kolorista spējas kā jau iepriekš minējam, J. Kepiņa talants un meistarība jāapbrūno idejiski un nav šaubu, ka no viņa sagaidāsim vērtīgus skandarbos.

Labus panākumus guva Arvīda Zilinska «Desmit bērnu ainavas klavierēm». Autors bija atradis daudz atjautīgu panākumu muzikālo raksturu tēlošanā. Mazajiem klausītājiem šīs ainavas izraisīs daudz prieka.

Komponiste Lucija Garuta parādīja savu vēl ne gluži pabeigto klavierkoncertu un variācijas klavierēm. Abos skandarbos vērtīgākais ir sirsnība, nemākslotība. Variācijas formas ziņā mazliet stieptas. Tās iegūtu, ja darbu mazliet īsinātu. Klavierkoncerts liecināja par zināmām subjektīvām iezīmēm Garutas jaunradē. Bet galīgo spriedumu par to varēs dot tikai tad, kad būs izdevība koncertu dzirdēt kopā ar orķestri.

No jaunās paaudzes komponistiem sevišķi jāizceļ Aldona Kalniņa un Induļa Dālmāna sniegumi. Aldona Kalniņa klavieriņvīta par kolchozu tēmu parādīja, ka tās autoram ir neapšaubāmas dotības un tēlošanas spējas programatiskās muzikas novadā. Viņa kordziesmā «Ar dziesmām no darba mēs nākam» (A. Baloža teksts) vēl jūtama nepietiekoša kora specifiskā pārvaldīšana.

Indulis Dālmānis savā stīgu kvartetā otrā un trešajā daļā uzrādīja labu kvarteta specifiku paziņāšanu. Dzirdētajā muzikā viscaur skaidra, mērķtiecīga harmoniskā valoda, spriegs melodiskums, plaša elpa, kas liecina par jaunā autora muzikālajām dotībām.

Skatē un pārrunās netika skatīts kino muzikas jautājums, kaut gan šajā nozarē ar lieliem panākumiem strādā viens no mūsu izcilākajiem komponistiem — A. Skulte. Kino muzika paver komponistiem ļoti lielas iespējas tieši programatiskās muzikas un dziesmu jaunrades nozarē. Jau tas apstāklis vien, ka kino apmeklēt visplašāk auditorijā un tātad filmas muzikas vērtēšanā iesaistīta burtiski visa tauta, izvirza kino muzikas nozari ļoti atbildīgā vietā, un per to jāinteresējas daudz vairāk.

Komponistu jaundarbu skate parādīja, ka pēdējā laikā ir sperts noteikts solis uz priekšu, bet tā liecināja arī, ka Komponistu savienības darbā ir vēl daudz trūkumu. Pārāk gausi tiek risinātas svarīgas muzikālās problemas, un nepietiekoši spīgti komponistu darbos atspoguļojas mūsu dzīve. Daudz enerģiskāk jāapgūst padomju ideoloģijā plašāk jāizvērs diskusijas par svarīgiem jaunrades jautājumiem. Apdāvinātu komponistu mums netrūkst. No viņiem tauta gaida jaunus vērtīgus skandarbos. A. Darkevičs

LUGA PAR JAUNĀM CILVĒKU ATTIECĪBĀM

Baltkrievu rakstnieka K. Krapivas luga „Cīruļi dzied“ Valsts Dailes teātrī

Pēc īsas, bet visai nopietnas repertuāra krīzes, padomju un io īpaši oriģinallugu ziņā, mūsu republikas vadošie teātri sāk pamazām attāpīties. Pēdējās nedēļās izrādīti J. Vanaga un J. Ratnera luga „Gaišā logi“ Valsts Akadēmiskajā Dramas teātrī un baltkrievu rakstnieka Staļina premijas laureāta Kondrata Krapivas luga „Cīruļi dzied“ Valsts Dailes teātrī liecina, ka, pieļiekot labu gribu un pūles, var tomēr atrast repertuāru, kas atbilst mūsdienu skatītāju augstajām mākslas prasībām, kas vairāk vai mazāk risina aktuālās problēmas rūpnīcās un laukos un dod atbildi uz svarīgajiem jautājumiem par jaunu — komunistiskās rītdienas — iezīmē padomju cilvēkos.

Tiesa, lēnām, ne jau tik straujos tempos kā dzīves īstenībā, uz mūsu teātru skatuve uzņā šīs rītdienas cilvēks. Viņš tomēr nāk drosmīgi notekti, pārliecināti. Atcerēsimies kaut vai tādas ievērojamas lugas kā „Maskaviešu raksturs“, „Zaļā iela“, „Ausma pār Maskavu“, „Māls un porcelāns“, „Irbenāju bīztaļa“ un virkni citu, kurās atspoguļots pavisam jaunas cilvēku attiecības — jaunas attiecības darbā, sabiedriskajā dzīvē, ģimenē, mīlestības jautājumos.

Kondrata Krapivas luga rāda šīs jaunas attiecības baltkrievu kolchozā. Lugā, tāpat kā daudzās citās jaunākajās padomju lugās par kolchozu temū, ir nemaz vairs nav runas par kolchozu priekšrocībām iepretim privatām saimniecībām. Vecākajās brālīgajās republikās, kur kolchozu pastāv un priekšzīmīgi — saimnieko jau divdesmit un vairāk gadu, šādas problēmas sen vairs nepastāv, tās aizvērtas dzīves īstenībā. Un arī mūsu republikā, kur vecākie lauksaimniecības arteli nupat svin pastāvēšanas pirmo piecu gadu jubileju, bet jaunākie — gadu vai pāris, šie nesen vēl svarīgie jautājumi tagad zaudējuši savu asumu.

Par ko tad dzied baltkrievu cīruļi? Par pavarasi cilvēku sirdis, par darbu, mīlestību un Dzimteni. Pavasari, kad iedziedas pirmie cīruļi pie kolchoza „Gaišais ceļš“ pirmrindnieces — agrotehnikas Nastjas Verbičkas atbrauc precinīki — Nastjas līgavainis Kolchoza „Jaunā druva“ brigadieris Mikola Verass sava priekšsēdētāja Makara Pitļevaniņa pavadībā. Viņi ierodas lādā brīdī, kad Nastja ar savām draudzenēm grib doties krūmus cirst, kaut arī ir atpūtas diena. Vieniemi līdzi Nastjas dzīvoklī atnācis „Gaišā ceļa“ priekšsēdētājs Ivans Tumilovičs. Būdiņātais un precinīks pa vecam paradumam jau iepriekš rēķinājušies ar to, ka pašu par sevi saprotamu lietu, ka līgava pārnāks dzīvot uz „Jauno druvas“, kas pēc viņu domām ir pati labākā kolchoza rajona. Šī paspārliecība un iepriekšējā apņēmība bez līgavas zināšanas aizvairo krietno padomju meiteni, un Nastjas pusē nostājas arī

viņas draudzenes un „Gaišā ceļa“ priekšsēdētājs. Pirmkārt — kur tas teikts, ka padomju meitenei „jāiziet pie vīra“, varbūt ka „vīram jāiziet pie sievas“. Kāpēc Nastjai jāiet uz „Jauno druvas“ un kāpēc Mikola nevar nākt uz „Gaišo ceļu“? Un kādā ziņā „Jaunā druva“ ir labāks kolchozs par „Gaišo ceļu“?

Pitļevanijs un Mikola kā pierādījumu par sava kolchoza priekšrocībām lielti sveic gaidāmas „trumpas“.

— Četri kilogrami graudu par izstrādes dienu un astoņi rubļi naudas.

Tumilovičs (pēc klusuma brīža): Mums mazāk, Trīs kilogrami un četri rubļi.

Pitļevanijs: Te nu bijī Nākamā izspēle (sit ar plaukstu pa galdu); divdesmit centneru ziemāju no hektara visā platībā.

Tumilovičs: Mēs drusku atpaukam — atonpadsmit un divas desmitdaļas.

Pitļevanijs: Varbūt vairāk spēlēt nav vērts?

Tumilovičs: Nē, mēs vēl neesam padevušies.

Pitļevanijs: Neesat padevušies? Nu, tad mēs jūs lūgt sakausim. (Sit pa galdam ar seviskai azartu.) Socialistiskā Darba Varonis!...

Darba Varonis „Jaunajai druvai“ vēl nebūt nav rokā, un, kā vēlāk izrādās, viņa lielā dibināta uz nepareizām ziņām, tomēr precinīki arī šo „trumpu“ izlieto nekautrēdamies. Bet ko isti liek preti „Gaišajam ceļam“?

Tumilovičs: Simts divdesmit māju uzcēlts uz pelniem un drupām. Vai tas ir trumpis?

Pitļevanijs: Kaut kāds trumpis jau ir.

Tumilovičs: Zirgu stallis, divas lopu kūti, putnu kūti... Skola, medicīniskais punkts, klubs...

Daudz citu „trumpju“ ir vēl kolchozam „Gaišais ceļš“: elektrība, radiofizikācija, celtniecības trīsdaļas plāns. Pēc trim gadiem kolchozam būs mājas no kiegeliem, valdes nams, klētis, jauna skola. Šodien beidz celt kiegļu rūpnīcu. Būs jauns klubs ar ērtu skatuvi, kur pilsētas teātriņi viesoties... Ar vārdu sakot, „Gaišā ceļš“ redz daudz tālāk par kolchoznieku vienu dienas pārticību, tas rūpējas gatavot kārtām par sabiedriskās saimniecības uzplaukumu, kam ir daudz stīrāk pamats un kas reizē arī drošāk ved uz vispārēju kolchoznieku labklājību un kultūras līmeņa augšanu.

Tā jau lugas pirmajā ainā iezīmējam konflikta, kas dibināts uz diviem dažādiem uzskatiem tīklā personīgajā dzīvē, kā arī darbā un sabiedrisko uzdevumu ziņā. Nākamajās ainās šis konflikts padziļinās. Tumilovičs, Nastja un viņas draudzene kolchozniece Pav-

lina negaidīti ierodas kolchozā „Jaunā druva“ un pārliecina, ka vis, ir gan taisnība, ko teicis Pitļevanijs par augstām izstrādes dienu apmaksām, bet ka kolchoza sabiedriskā saimniecība atpaukam un ka atsevišķi kolchoza priekšsēdētāja izdomātie ienākumu sagādāšanas veidi nesaskan ar padomju sabiedrības etiku — piemēram, augstā takse, ko nem par sugas bulla izmantošanu. Izrādās, kolchozā „Jaunā druva“ nav ne kluba, ne citu kultūras vajadzībām veltītu iekārtojumu un pašakumu priekšsēdētājs un valde tik lielā mērā atzīst kolchoza līdzekļu sadalīšanu, ka pietrūkst pat naudas mākslīgo mēslu izpirkšanai. Izrādās, kolchoznieki gan turīgi, bet kolchoza patiesībā nabags. Un kad „Jaunā druvas“ saimniekošanas metodes tiek apspriestas partijas apgabala komitejā, aklājas, ka kolchozam visai maz lopu, piena izlaiduma un pusi zemāks par paša priekšsēdētāja un brigadiera personīgo govju izlaidumu, ka kolchoza laukos nav ieviesta zālaugu seka, un tamlīdzīgi. Atklājas turklāt, ka Pitļevanijs gribējis pat piemānīt valsts vadību, cenšamies nepienācīgi izgādāt brigadierim un pats sev ordeņus. Apgabala komiteja pie otrs sekretara tiek atmāskotas un nosodītas Pitļevanijs darba metodes. Vainīgie atzīst savas kļūdas un reizē ar to vienmēr dāta iespēja turpmākajā darbā izlabot sava darba trūkumus. Luga beidzas ar krāsni veidotu Nastjas un Mikolas kāzu ainu, kur vēlreiz jautrā gaitā tiek apspriests jautājums, vai „sīva iziet pie vīra, vai vīrs pie sievas“, un šoreiz draudzīgo strīdu izšķir par labu kolchozam „Jaunā druva“ Nastjas māte Avdotja, sacidama:

... Ne tikai mātē vien vajadzīgi viņas bērni. Tie vajadzīgi arī citiem, un Dzimtenei vajadzīgi. Priekš tā jau mēs viņus arī audzinām. Tā jau mēdz būt, ka mātē viņa sirds jānomierina... Tas nav tikai viņu labā, bet arī visu citu, visas Dzimtenes labā...

Un Nastja aiziet kolchoza „Jaunā druva“ celtnieku pulkā, Mikola izģājis it kā sirdsapziņas pārbaudes ugunis, un Pitļevanijs, atzīdam savas kļūdas, lepi izsaucas: ... Bet mēs atkal gribam izslēst pirmrindniekus!

Kā redzams, Kondrata Krapivas luga risina ne vien ļoti aktuālus un svarīgus, mūsu šīs dienas kolchozu dzīves temas, bet arī temas, kas var interesēt ikvienu padomju cilvēku, vienaiga, kur tas strādātu: kolchozā, rūpnīcā vai iestādē. Tās ir: sievietes pašcieņas tema, cilvēku savstarpējo attiecību tema, tema par cilvēku attiecībām pret sabiedriskajām, valsts interesēm, tās stādīt allaž pirmajā vietā. Tiesa, pret atsevišķām vietām luga var arī nopietni iebilst. Nav pietiekami motivēts,

kā tāds, faktiski atpaukam, kolchozā kā „Jaunā druva“ varēja tik ilgi pastāvēt apgabala komitejas acu priekšā? Kāpēc to savlaicīgi neredzēja un kāpēc pret priekšsēdētāja kļūdām nevērsās ar bojševistisku principāliti partijas organizācija un pat tāds vecs revolucionārs kā grāmatvedis Zdorovens, kas gan izsakās sapulcē aizrādījis uz priekšsēdētāja kļūdām, bet vairāk par to šajā lietā nav arī nekā darijis. Lati nepatīkamu ēnu uz kolchoza priekšsēdētāju un brigadierī met arī tas, ka viņi nelikumīgi grib iegūt valsts apbalvojumu — ordeni, noklusēdami neizpildītu zālaugu plānu. Kolchozā, liekas, ne reizes nav iegriezies arī agronomis, vismaz no lugas teksta tas neizriet, jo agronoma vārds vispār netiek nemaz pieminēts, kas ir nepavisam nav raksturīgi. Bet acīm redzot, autors iemilējies Pitļevanija tēlu ar visām viņa kļūdām, un jāsaka, ka aktiera Alberta Mikelsona traktējuma to gribot negribot ietil ar skatītāju. Pitļevanijs ir gan drusku iedomīgs, pašapziņas, tomēr allaž darbīgs, dzīvespriecīgs, jautrs, — un tādām cilvēkam atrāp pļedod viņa kļūdas. Ipaši ja viņš tās atzīst un pierāda, ka spēj laboties. Lugas autors dod pamatu šādai pārliecībai, to vēl pasvītro arī aktieris, un skatītājam nav nekāda iemesla tam neticēt. Vispār — Pitļevanijs šķiet visizteiktākais, vispārliecinotākais skatuves tēls, ko jebkad esmu redzējis Alberta Mikelsona repertuārā. Aktieris tam atradīst īsti piemērotu ārējo atveidu, gaitu, runas manieri, iekšējā cilvēka satvaru. Mūsu acu priekšā ir dzīvs, pilnasinīgs cilvēks, raksturā viscaur vienādi izturēti.

Kolchoza pirmrindnieci Nastju Verbičku tēlo jaunā aktrise Viļa Brangule. Arī viņai izdevies pārliecināti parādīt Nastjas lepmu, patstāvību, darbīgumu — tās cildenās īpašības, kādas piemīt vienīgi padomju meitenēm. Pat samērā grūto divspēli sarunās ar līgavaini Mikolu Verasu (tēlo Kārlis Adernieks) pilsētas dēnīcas ainā viņa veic atzīstami viegli, kaut gan šeit ir daži klūmīgi momenti, ar kuriem aktrise nav tikusi īsti galā; gluži tas pats sakāms arī par Adernieku. Bet visumā arī Adernieks veic savu lomu atzīstami, kaut gan varētu vēlēties Mikolas tēlu vairāk pasvītrotas rakstura pazīmes.

Vienkāršas kolchoznieces, bet tajā pašā laikā gudras padomju sievietes tēlu radījis Lilijs Žvīgule Nastjas mātes Avdotjas Zacharovnas lomā. Aizkustinoši viņa runā autora tekstu kāzu ainā, atcerēdamies agrākos laikus, kad viņa pati izgāja pie vīra.

Pateicīgu tekstu, piebārstītu ar atjautīgām replikām, autors devis kolchoznieci — atjautnei Pavlinai Bočanei, ko tēlo Benita Ozoliņa. Pavlina

ir kā pretstats Pitļevanijam un atrodas vienmēr ar viņu asā vārdu sadursmē. No Benitas Ozoliņas mutes Pavlinas asprātības iedarbojas uz skatītājiem mērķtiecīgi.

Ar parasto veiksmi tēlo kolchoza „Gaišais ceļš“ priekšsēdētāju Tumiloviču Rudolfs Kreicums, grāmatvedi Zdorovenu — Osvālds Bārzīns, Mašu — Elīzija Kaldovska, šoferi Romanu — Gunars Placēns, Volodju — Eduards Pāvulis, un mazākas lomas — Austrā Zidere, Vižma Grinberga un Ilga Muceniece. Nelielajā rēķinveidā lomā zīmīgu tēlu, kas paliek atmiņā ar savu ārējo atveidu, sniedzis Pēteris Vasaraudzis.

Ipaši gribas atzīmēt nopelniem bagātā mākslinieka Osvālda Krēšlīņa tēlojumu apgabala komitejas 2. sekretara Palaneviča lomā un Almas Ābeles tēlojumu apgabala lauksaimniecības pārvaldes priekšnieces Morozovas lomā. Parasti partijas un iestāžu vadītāju tēli autoru doto skopo tekstus dēļ grūti atveidojami. Sevišķi iezīmīgs teksts nav dots arī šīm lomām, tomēr ir Krēšlīns, ir Ābele atraduši vajadzīgo, kā pasvītrot darbiem apkrauto partijas pārstāvju īpašos rakstura vilcienus. Ārēji šie cilvēki šķiet it kā vēsi, aturīgi, bet patiesībā prot iejūkoties cilvēku sirdīs, izprot ne vien viņu labos darbus, bet saredz arī viņu kļūdas.

No visa samērā plašā personāža nesaprotams vienīgi Valentīna Škulmes tēls, aogabala izpildkomitejas priekšsēdētāja vietnieka Krugliņa lomā. Tiesa, autors viņu it kā nevajadzīgi pielipinājis lugai, nekā būtiska tas nepasaka, ja viņa nebūtu, nevienas to pat nepamanītu, atskaitot varbūt lauksaimniecības daļas darbinieku, pēc kuru ieskatam šai personai jāpiedalās līdzīga veida apspriedēs pie 2. sekretara. Bet par cik autors šajā tēlā nekā nav iezīmējis, par tik jo sevišķi ārēji šo lomu pasvītrotis Valentīns Škulme. Viņa maska, kas īstenībā ir gan visai zīmīga, tomēr tik pasvītroti uzkrītoša, ka visai nelederas kopīgajā ainā. Tas arī būtu vienīgais iebildums citādi ļoti saskanīgajā, raitajā un atjautīgajā izrādē, pie kuras izveidošanas ne mazums darba ieguldījis Dailes teātra kolektīvs ar režisori tautas mākslinieci Felicitu Ertneri priekšgalā. Izrādē viscaur ieturēti baltkrievu nacionālais klorīts, tas spilgti izpaužas Girta Vilka prasmīgi darinātajās dekorācijās, tāpat apģērbs, muzikā, deļās, kāzu ainā. Un kaut arī Kondrata Krapivas luga „Cīruļi dzied“ pēc savas formas ir ar spilgti izteiktu baltkrievu koloritu, pēc sava satura tā ir socialistiska, sasauca ar šīs dienas dzīvi jebkurā mūsu dzīvēs Dzimtenes novadā.

Mērķtiecīga, lauka un vajadzīga izrāde, kas stāsta par padomju cilvēku jaunām attiecībām. Krietns panākums Dailes teātra kolektīva daiļradē.

A. Talsis

Mākslinieciskās pašdarbības deju kolektīvu sasniegumu skate

Padomju valdība, bojševiku partija pievērsis ļoti lielu uzmanību mākslinieciskajai pašdarbībai kā vienam no svarīgākajiem faktoriem darba lauku komunistiskajā audzināšanā. Mākslinieciskā pašdarbība, ja tā ievirzīta pareizā gultnē, modina tautas masu jaunrades iniciatīvu. Māksla tad nonāk līdz pašam tautas dzīvē, kļūst par tās ievirzumu, kalpo tai. V. I. Lenina dziļi nozīmīgie vārdi „māksla pieder tautai“ kļūst par realitāti, pārvēršas varenā iedarbīgā spēkā.

Lielī ir mākslinieciskās pašdarbības sasniegumi mūsu zemē. Mākslinieciskās pašdarbības skate, kas nesen beidzās Maskavā, vēlreiz apliecināja, cik spoži un krāšņi atmirz tautas daiļrade Staļina Konstitūcijas saulē, cik daudz savdabīgu, interesantu talantu atspoguļojas tautā, ir kļuvis par pilnīgi saprotamu lietu, ka pašdarbības māksla padara bagātāku profesionālo mākslu, ka profesionālās mākslas meistari atrod mākslinieciskās pašdarbības neizsīkstamajos avotos to cildeno vienkāršību, nemākslotību, tautisko dabiskumu, to dzīves patiesību, bez kuras profesionālā māksla kļūst tukša bezsaturīga.

Mūsu republikā padomju varas gados mākslinieciskā pašdarbība ir neizmērojami izaugusi. Tam spilgtā liecība ir goda vietas, kādās ierindojušies Padomju Latvijas mākslinieciskās pašdarbības kolektīvi un atsevišķi to dalībnieki nesenajā Vissavienības skates strādnieku klubā dramatiskais ansamblis ar J. Raina lugu „Pūt vējini“ iestudējumu notāstījis līdzās mūsu lielās Dzimtenes labākajiem dramatiskās pašdarbības kolektīviem, tādējādi parādot, ka mākslinieciskā pašdarbība var iekmīgi atrisināt ļoti grūtus un no-

pletnus idejiskus un mākslinieciskus uzdevumus.

Republikaniskais tautas mākslas nams, kas ir mākslinieciskās pašdarbības vadošais metodiskais centrs Padomju Latvijā, veltījis daudz pūļu un darbu, lai celtu pašdarbības deju kolektīvu vadītāju māksliniecisko un idejisko līmeni. Pēdējā laikā šajā virzienā notikuši četri semināri profesionālās kvalifikācijas celšanai. Darbojas pastāvīgais seminārs, ko Republikaniskais tautas mākslas nams noorganizējis kopīgi ar Arod biedrību republikanisko padomi. Republikaniskajā tautas mākslas namā noorganizēta choreografijas sekcija, regulāri apspriež padomju mākslas aktualākos jautājumus, nodarbojas ar profesionālās meistartības jautājumiem, Notiek satikšanās un pārrunas ar komponistiem, kas rada muziku dejām. Daudzi kolektīvu vadītāji apgūst marksisma-leninisma teoriju. Bieži notiek deju kolektīvu jaunrades vakari, kuros tie parāda savus jaunus darbus. Ar vienu vārdu sakot, Republikaniskais tautas mākslas nams pēdējā laikā veicis daudz, cenšamies panākt, lai pilnskaidrāk un straujāk izpaustos mūsu padomju dzīves iezīmes deju kolektīvu jaunradē.

Jāatzīst, ka tas tam izdevies. To parādīja nupat notikušaj jaunrades skatē, veltīta republikas galvaspilsētas Rīgas 750. gadadienai. Šajā skatē deju kolektīvi sniedza jaunus uzdevumus.

Par šiem darbiem jārunā nopietni un iekļūti, jo tie parādīja daudz tāda, kas neapšaubāmi dos ierosinājumu radīt jaunus latviešu padomju dejas. Bet tie tāpat parādīja arī daudz tāda, kas ir principiāli apstrīdams.

Dejas māksla ir ļoti īpatnēja, specifiska māksla. Būdamā māksla laikā un

teipā, dejas ir ārkārtīgi emocionāla un līdz ar to ļoti dinamiska savās visdažādākajās gradācijās. Tāpat kā jebkura māksla, arī dejas sākotnēji dzīvē, ir tās atspoguļojums un, kā padomju māksla vispār, aktīvi iejaucas dzīvē, ceļot un padarot to bagātāku.

Jauns dzīves saturs rada jaunas dejas formas. Deja var attēlot visdažādākās, visbagātīgākās mūsu dzīves parādības. Darba procesi, padomju tautas varonība, tautas eposi, cīņa par mieru, — tas viss var būt par tematu jaunradām dejām. Bet tie jāuzsver ļoti svarīgi un principiāli jautājumi: dejas jābūt un jāpaliek īstai dejai, tā nedrīkst pārvērsties par kaut kādu abstraktu konstrukciju; tāpat tā nedrīkst pārvērsties par amatnieciskās atdarināšanas mākslu, aiz kuras pazūd dejas organiskais dabiskums, tās tautiskums šā vārda vislabākajā nozīmē.

Jāapsveic un visvisādi jāatbalsta to kolektīvu meklējumi, kuri, piedaloties skatē, parādīja savus sasniegumus. Tie ir gandrīz vai pirmie soli grūtajās un cildenajās latviešu padomju deju jaunrades gaitās.

Izglītības darbinieku arod biedrības Jūrmalas rajona deju kolektīvs (vadītāja b. Gravelisina) sniedza „Zvejnieku deju“. Šajā dejas ansamblis gribējis attēlot zveju un padomju zvejnieku atpūtu pēc teicama loma iegūšanas. Dejas pirmajā daļā iemitās zvejnieku darba kustības, otrā daļā ir latviešu polka. Kolektīvs veltījis daudz pūļu, lai iestudētu šo teicami iecerēto deju ainu. Bet choreografiskās uzbūves shematisms un primitivisms, zināmā mērā skumjas, drūmas noskaņas pašā dejojāmā nav ļāvušas atkāties dejas veiksmīgajai iecerei. Kolektīvam ir vērts turpināt darbu pie šā temata, taču tam jāatrod spilgtā, dinamiska un saprotama forma, lai skatītājam bez paskaidrojumiem būtu saprotama dejas ietvertās domas.

Lauksaimniecības akadēmijas deju

kolektīvs (vadītājs H. Sūna) sniedza jaunu deju „Darba dzīve rūpnīcā“. Ansamblis to veica noteikti un skaidri. Taču kompozicionālā ziņā dejas vērtību pazemina naturalistiski elementi. Kolektīvam jāmeklē un jāatrod aizraujošs darba ritms iemiesojums dejas, jāatspoguļo darba procesa romantika, tad tam izdosies izvaļīties no konstruktīvā elementiem un vietumiem pavēdīšanās banalitātes.

Visinteresantākā ieceres zinā un visbagātīgākā formas zinā ir „Rīgas dejas“, ko sniedza Poligrafijas rūpniecības strādnieku arod biedrības Centrālā kluba kolektīvs (vadītājs A. Donass). Šis kolektīvs ir jau pazīstams kā saliedēts ansamblis, kas nemūļīgi cel savu meistartību un sasniegt ievērojamas cīnīgus panākumus, apgūstot masu dejas mākslu. Šā ansambļa darbā iepriecina jaunrades degme, trauksme, nenogurstošs meklējumi. „Rīgas dejas“ ansamblis cenšas parādīt Padomju Latvijas galvaspilsētas dzīves daudzveidību. Daļēji tas izdevies. Industriālais ritms, darba priecīgais sašprindzinājums iezīmēti plastiski, kaut arī zināmā mērā abstrakti. Vēlāk izdevušās dažas citas vietas — jūras viņu attēlojums, liksmā atpūta pēc darba un svētku demonstrācija. Skatītājs bez iepriekšējiem paskaidrojumiem dažkārt paliek nesaprašanās par to, ko dara dejojāji. Bet jācenšas izveidot tādu dejas formu, kas būtu saprotama bez sīkiem paskaidrojumiem.

Manuprāt, visi trīs minētie kolektīvi, cenšoties kustībā attēlot darba procesa visdažādākos veidus, attālinās no organiskā dejiskuma, attālinās no tautas daiļrades nemākslotības. Protams, pret darba procesa attēlojuma elementu iekļaušanu dejas vispār iebildumu nav un nevar būt. Bet nedrīkst padarīt, piemēram, darba elementus par pašmērķi dejas. Iznākumā dejas pazūd, un rodas, no vienas puses, skaista, ļoti stilizēta vingrošana un, no otras puses, reālajā dzīvē sastopamo kustību

naturalistiska atdarināšana. Visi trīs minētie kolektīvi, viens mazāk, otrs lielākā mērā, nonāk līdz šim galējībām, no kurām tos gribētos brīdināt.

Stilizācija izkropļo īstenību. Naturalistiska, pilnīga īstenības kopāšana mākslu padara nabagāku. Socialistiskā realisma metode izslēdz kā vienu, tā otru.

Ipaša vieta skates programā bija ierādīta latviešu etnografiskajai deju ainai „Kāzu dejas“ un krievu meiteni dejas „Koku stādīšana“. „Kāzu deju“ demonstrēja Vīetējas rūpniecības strādnieku arod biedrības ansamblis, „Koku stādīšanu“ — Būvstrādnieku kluba ansamblis. Abos kolektīvos vada S. Budo.

„Kāzu dejas“ iepriecināja ar priekšnesuma skaidrību un dziļumu visās tās četrās daļās: Ievadā, „Gatves dejas“, „Dvielu dejas“ un „Ritenīti“. Šīs dejas diezgan sarežģītā choreografiskā ornamentā ansamblis saglabājis zīmējuma saskanīgumu un ritma skaidrību. Deja „Koku stādīšana“ iepriecina liriskais priekšnesuma veids. Tikai, diemžēl, pašas tematiskās skaidrības dejas trūka, kaut gan tā te bija pilnīgi nepieciešama.

No šiem diviem spējīgajiem kolektīviem, no to vadītājas mēs pamatoti varam gaidīt un prasīt, lai viņi radītu jaunus latviešu padomju dejas. Nevienam neiebild pret etnografiskajām dejām, taču padomju skatītājs grib redzēt mūsdienu latviešu padomju tautas deju.

Apvienotie kolektīvi teicamā priekšnesumā sniedza senāku „Muškadriņu“, ko Republikaniskajam tautas mākslas namā darbinieki pierakstījuši Bārtā.

Radīt jaunus latviešu padomju dejas ir goda pilns, svarīgs un cildens uzdevums. Republikaniskajam tautas mākslas namam, deju kolektīviem, to vadītājiem jāveic šajā laukā liels un ļoti atbildīgs darbs. Nav šaubu, ka tiem sprastie uzdevumi tiks sekmīgi izpildīti.

Sam-Hiora

PSRS Kinematografijas ministrija

PSRS Kinematografijas ministrijas mākslinieciskā padome izskatīja vairākus mākslas, popularizāciskos, multiplikācijas un stereoskopisko filmu literāros un režisora scenārijus.

R. Fatujeva literārais scenārijs «Tā dzimst dziesma» stāsta par lielāko Dagestānas tautas dejnieka Suleimāna Staljska dzīvi un daiļradi. Mākslinieciskās padomes locekļi atzīmēja, ka autoram izdevies radīt atmiņu paliekošu tautas dejnieka tēlu, parādīt S. Staljska daiļrades nozīmi, viņa nesaraudamās saites ar tautu. Bet šis scenārijs vēl nav pilnīgi pabeigts mākslas darbs. Tas ir izstrādāts, pārblīvums ar daudzām otršķirīgiem notikumiem un blakus līnijām, pie tā vēl nopietni jāstrādā. Nepieciešams plašāk parādīt Staljski kā padomju laikmeta tautas dejnieku, spilgtāk un dziļāk atklāt viņa mākslinieciskā talanta savdabību un spēku, pastiprināt scenārijā momentus, kas atspoguļo Dagestānas tautu sadzīves īpatnības. Scenārijā pārlicinotais jāatklāj ienaidnieku — angļu interventu un viņu agentu noziedzīgā darbība.

Izstrādājot E. Braginska un V. Jakovleva literāro scenāriju «Vasilijis Surikovs», padomes locekļi atzīmēja, ka autori labi pazīst materiālu; viņiem izdevies izvēlēties pārlicinotā tēla krievu mākslinieka tēlu, parādīt viņa talanta tapšanu un attīstību. Izmantodami Surikova darbu pie tādām audekļiem kā «Strēlnāves soda rīts», «Bajārietē Morozova», «Sniega pilsētiņas ienaidnieki», «Jermaks iekaro Sibīriju», autori atsedz mākslinieka radošo laboratoriju, parāda, ka viņa daiļrades pamatā ir dzīves studijas, pamatīga iedziļināšanās vēsturisko notikumu būtībā, mīlestība uz tautu.

Līdztekus atzīmēts, ka scenārijs izstrādāts neprecīzi noraksturotas dažas Surikova gleznas. Bez īpašas dramaturģiskas nepieciešamības darbības personu skaitā kā blakus personāžus ievēstījuši leģionāru rakstnieki un zinātnieki (Tolstojis, Zola, Mendeļevs un citi). Autoriem ieteikts izstrādāt scenāriju līdz galam un vēlreiz iesniegt to Mākslinieciskajai padomei izstrādāšanai.

Par izcilu epizodu krievu kara mākslas vēsturē, par to, ka A. Suvorova vadītais krievu karaspēks 1790. gadā ieņēma turku cietoksni Izmailu, vēstī G. Grebnera literārais scenārijs «Suvorovs pie Izmailas».

Mākslinieciskā padome atzīmējusi, ka autors pamatīgi izpētījis materiālu un spējis veiksmīgi parādīt Suvorova vadītā krievu karaspēka kaujas darbību. Scenārijā interesanti atrisināti kauju masu skati.

Scenārijā sižets saistošs, tajā daudz darbības, virkne epizodu uzrakstīti raitā, dinamiskā rītnā; reljefi un izteiksmīgi izstrādāti daudzu varoņu tēli. Taču nopietns scenārija trūkums ir tas, ka tajā nav atklāta notikumu politiskā jēga — cēloņi Anglijas sevišķajai ieinteresētībai Krievijas pozīciju novājināšanā pie Melnās jūras un, no otras puses, Izmailas vitalā nozīme Krievijai. Ne gluži pareizi attēlotas Suvorova attiecības ar ģenerāli Pāvelu Potjomkinu, Gudoviču, Samoilovu. Scenāriju pārslēgo lieki epizodi, kurā traucē uztvert galveno. Nav atmiņā paliekoša, individualizēta krievu karavīra tēla.

Atzinusi, ka G. Grebnera literārais scenārijs var nodotēt par labu pamatu filmas uzņemšanai, Mākslinieciskā padome nolēma scenāriju vēlreiz apspriest pēc tā pārstrādāšanas.

Padome apsprieda saskaņā ar literāro varianta izstrādājuma dotajiem norādījumiem pārstrādāto filmas «Admirālis Ušakovs» režisora scenāriju (autors A. Steins, režisors M. Romms).

Pārrunu dalībnieki atzīmēja scenārijā augsto māksliniecisko kvalitāti: notikumu plašo loku, virto un eso sižetu, interesanti zīmētos raksturus, veiksmīgi radīto Ušakova tēlu. Taču scenārijā režisora variantā vēl palicis daudz otršķirīgu elementu.

Nolēmusi ieteikt režisora scenāriju ražošanai, Mākslinieciskā padome uzaicināja autoru un inscenētāju novērst scenārijā trūkumus.

Apspriežot mākslinieciskā dokumentālās filmas «Kino koncerts» (autors G. Seidbeili) literāro scenāriju, padomes locekļi atzīmēja veiksmīgi atrasto sižeta risināšanas panākumu, kas izceļas ar savu vienkāršību un tai pašā laikā dod iespēju ne tikai iepazīstināt skatītāju ar izcilu azerbaidžāņu muzikas un deju paraugiem, bet arī pa-

radīt azerbaidžāņu tautas dzīvi un varenos sasniegumus. Mākslinieciskā padome ieteica autoram un režisoram izlabot neveiksmīgos paskaidrojošos dialogus, atrast iespēju atklāt azerbaidžāņu mūsdienu, muzikālos tautiskos avotus.

Asi kritizēja režisora scenāriju «Maija nakts» (pēc N. Gogoļa, autors un režisors A. Rous), kuram vajadzēja kļūt par pamatu stereoskopiskai filmai. Autors pārāk atkāpies no stāsta, izvirzījis priekšplānā sociālo pretrīkību tēmu, kas stāstam nav zīmīga, un ar to vulgarizējis lielā rakstnieka darbu. Scenārijā nav izdevies atveidot stāsta raksturīgo fantastisko un realitisko plāna vienotību, novājināta Levko un Hannas liriskā līnija. Autoram ieteikts scenārijā būtiski pārstrādāt, maksimāli tuvinot lielā rakstnieka stāstam.

O. Leonidova, I. Ivanova-Vano un A. Snežko-Blockas literārais scenārijs «Sniegbaltīte» (pēc A. Ostrovska lugas) domāts multiplikācijas filmas uzņemšanai. Atzīmēts autoru veiksmīgais darbs, rūpīgā attieksme pret pirmavotu. Scenārijā atveidots A. Ostrovska lugas dejiskums, tajā ir daudz interesantas radošas izdomas, pareizi ievērots samērš starp A. Ostrovska tekstu un N. Rimskā-Korsakova muziku. Labi scenārijā izstrādāta arī filmas krāsu atrisinājums. Režisoram un māksliniekam ieteikts īpašu uzmanību pievērst filmas tēlu veidojumam, lai to traktētu nepielāutu karikatūrai.

Mākslinieciskā padome apsprieda arī divu popularizācisko filmu scenārijus — «Boļševisma rītausmā» un «Padomju veselības aizsardzības sasniegumi».

V. Smirnova scenārijs «Boļševisma rītausmā» iecerēts kā pamats eksperimentāli popularizāciskai filmai — mācības līdzeklim VK(b)P vēstures studēšanai un vēltis «VK(b)P vēstures īsā kursa» pirmās nodaļas pirmajai apakšnodālei.

Padome atzina, ka iesniegto scenāriju nevar ieteikt par pamatu filmas radīšanai.

L. Sucharebska literārais scenārijs «Padomju veselības aizsardzības sasniegumi» aicināts iepazīstināt skatītāju ar padomju veselības aizsardzības organizācijas sistēmu, pastāstīt par padomju medicīnas zinātniskajiem sasniegumiem. Mākslinieciskās padomes locekļi scenāriju asi kritizēja. Atzīmēts, ka autori svarīgo un atbildīgo tēmu atrisinājuši pavisām, ka scenārijs ir schematicks, ka tajā nav vienota kodola, kas nepieciešams propagandiskai popularizāciskai filmai. Scenārijā neatklāj padomju medicīnas zinātnes un zinātniski organizētās padomju veselības aizsardzības sistēmas milzīgos sasniegumus.

Mākslinieciskā padome ieteica autoram scenāriju pārstrādāt pašā pamatā. Mākslinieciskā padome izskatīja un apsprieda virkni jau gatavo mākslas, dokumentālu, popularizācisku un multiplikācijas filmu, jau notīrīto materiālu no dažām mākslas filmām, iesniegtos aktieru spēles paraugus no filmas «Neaizmirstamais 1919» (režisors M. Ciaureli) un «Admirālis Ušakovs» (režisors M. Romms).

Scenāriju un filmu izstrādājuma piedalījās Mākslinieciskās padomes priekšsēdētājs L. Iljčevs, locekļi N. Dapilovs, L. Dubrovina, V. Jermilovs, N. Žukovs, D. Zaslavskis, V. Zacharovs, L. Leonovs, N. Michailovs, N. Stepanovs, S. Surkovs, M. Carevs, M. Culaki, V. Ščerbina.

PSRS Kinematografijas ministrijas koleģija savā kārtējā sēdē apsprieda literāro scenāriju «Rimskis-Korsakovs» (autori A. Abramova, G. Rošais). Par pamatmateriālu scenārijam izmantots lielā krievu komponista dzīves pēdējais posms. Sajā savā talanta visaugstākā uzplaukuma laikā Rimskis-Korsakovs radījis tādus darbus kā «Sadko», «Čarā līgava», «Pasaka par caru Saltanu», «Nemirstīgais Kaščejs», «Zelta galitīis».

Visam scenārijam cauri vijas tema par progresīvās realitiskās mākslas cīņu pret dažnedažādiem formalistiskiem izkropļojumiem. Scenārijā atklājas, kāda loma bijusi Rimskim-Korsakovam kā vienam no viskonsekventākajiem «varenās kopas» tautiskā realitiskā tradīciju paaudžiem.

Izstrādājuma dalībnieki šo padomju muzikāli biogrāfiskās kino dramaturģijas jauno sacerējumu visumā novērtēja pozitīvi. Koleģija scenāriju apstiprināja un atļāva nodot ražošanai.

instituts kopā ar Lietuvas, Latvijas un Igaunijas PSR Zinātņu akadēmijām. Konferencē vēlta socialistisko nāciju kultūras studēšanas problēmas, jautājumus par Padomju Baltijas tautu izcelsmi un etnogrāfiskās pētīšanas metodēm.

Kritikas un paškritikas jautājumos jāpanāk pagrieziens RS darbā

Sā gada 13. novembrī notika Latvijas Padomju rakstnieku savienības partijas organizācijas atklātā partijas sapulce, kurā plašu referātu «Kritika un paškritika RS darbā» nolasīja RS valdes atbildīgais sekretārs V. Lukss.

Atgādinājis sanāksmes dalībniekiem VK(b)P CK un marksisma-lenīnisma klasiku izmērošos norādījumus par kritiku un paškritiku kā varenu spēku, kas virza uz priekšu socialistisko sabiedrību, tāpat boļševiku partijas daudzos lēmumus par ideoloģijas jautājumiem, referents šķīti analizēja boļševistiski principālas kritikas un paškritikas neapmierinošo stāvokli Padomju Latvijas RS un rakstnieku kolektīva darbā.

Uz to, ka mēs bieži kritiku un paškritiku aizmirstam, ka tādēļ rodas nopietnas kļūdas mūsu darbos, norāda biedrs J. Kalnberziņa raksts žurnālā «Boļševiks» š. g. 19. numurā un biedrs A. Pelšes raksts žurnālā «Padomju Latvijas Boļševiks» š. g. 18. numurā, tāpat LK(b)P CK biroja lēmumi par dramaturģijas stāvokli mūsu republikā — telca V. Lukss. Kā šāda veida kļūdu piemērs ir minēts B. J. Sudrabska rakstā ievads A. Čaka dzeju krājumam «Cīņai un darbam», kurā B. Sudrabska savas personīgās draugu attiecības ar nelieli Čaku stāda augstāk par latviešu padomju literatūras interesēm.

Sim piemēram līdzīgas kļūdas latviešu padomju literatūrā var samēlēt vēl ļoti daudz. Ir atklāti jākonstatē, ka RS valde savā darbībā ir izvairījusies no kritikas un paškritikas, tai pietrūcis atbildības sajūtas par visām latviešu padomju literatūras likteniem. RS valde nav kritiku un paškritiku ieviesusi RS valdes sēdēs un sekretariāta darbā, nav šajā virzienā pietiekami organizējusi radošo sekciju darbu pārkārtošanu un uzlabošanu.

Referents runāja par signāliem presē, kuros aizrādīts uz kļūdām P. Slīša, J. Grota un citu dzejnieku darbos, par to, ka atsevišķas Fr. Rokpelņa un A. Grigūla lugas, kuras savā laikā netika izstrādātas RS sekcijās, cietušas neveiksmīgas teatros, jo neapmierināja skatītāju prasības. Tālāk referents kritizēja arī RS izdevumu — «Karoga» un «Literatūras un Mākslas» redakcijas, kurām pārāk liberāla pieeja iesniegto darbu novērtēšanā, kādā nereti tiek publicēti idejiski un mākslinieciski mazvērtīgi darbi. Par boļševistiskas kritikas un paškritikas neizpratni jāuzskata vairāku pazīstamu dramaturģu nodoms pēc tam, kad viņu lugas kritizētas, pievērsties tikai citiem žanriem.

Referata noslēgumā V. Lukss pasvītoja, ka LK(b)P CK kritiskie norādījumi par RS darbu ir pareizi, tos RS un rakstnieki uzņem ar gandarījumu, jo tie kritikas un paškritikas jautājumus radījis pagriezienu rakstnieku kolektīvā. Visiem rakstniekiem īpaša vēriba jāvēlta dramaturģijai, jādod jaunās lugas republikas teatriem.

Debatēs RS valdes un sekretariāta pasīvitāti svarīgi radot jautājumu izšķiršanā dzejas sekcijas nevērtību padomju dziesmu tekstu radīšanas izvērsnā un mazvērtīgu dziesmu tekstu akceptēšanu kritizēja Fr. Rokpelnis. Viņš pievērsa sapulces dalībnieku uzmanību jaunai lugu un operas libretu, tāpat kino scenāriju radīšanas nepieciešamībai.

V. Bērce par kritikas un paškritikas trūkuma piemēru minēja faktu, ka RS sekcijās un izdevumos nav vēl novērtēti tādi darbi kā A. Sakses un V. Lāča jaunākie romāni, E. Vilka, M. Bendrupes u. c. stāsti.

Par to, ka RS sekcijā darbs vēl arvien norit šaurā lokā, ka tajās, vērtējot latviešu rakstnieku darbus, nemērā visu padomju tautu un īpaši krievu padomju literatūras sasniegumus un pieredzi, izteicās Z. Grīva.

V. Kalpiņš norādīja, ka kritikas un paškritikas stāvokļa uzlabošanās būs panākama vienīgi tad, ja RS valde un sekcijā vadība spēš daļdarbu vērtēšanu un diskusijas pacelt tādā līmenī, ka tajās principālos jautājumos izskanēs RS valdes doma.

Par krievu rakstnieku sekcijas darba trūkumiem, par to, ka nav savlaicīgi un pietiekami sniegta palīdzība rakstniekam Maksimovam un jaunajam autoram Stalnojam, runāja J. Ratners.

Debatēs vēl piedalījās P. Sils, G. Maksimovs, K. Krauliņš, E. Damburs, J. Plaudis un P. Vilpijs.

Gala vārdā referents V. Lukss konstatēja, ka RS radošā kolektīva vienprātību un apņēmību strādāt un cīnīties par boļševistiski principālas kritikas un paškritikas vispusīgu izvērsanu rakstnieku turpmākajā darbā.

KAD KALNS DZEMDĒ PELI...

Nesen divās amerikāņu vadošās buržuāziskās avīzēs parādījās ziņas, kas pavisam nepārprotami atsedza ASV, Anglijas un Francijas tā dēvētā «jaunā» bruņošanās «samazināšanas» plāna rašanās iemeslus un patieso mērķus. Tā «New-York Herald Tribune» rakstīja: «Valsts departamentā valda lielas bažas sakarā ar to, ka Eiropā nemitīgi pieaug to cilvēku skaits, kas Padomju Krieviju uzskata par miera aizstāvi, bet Savienotās Valstis — par kara kurinātājiem... Mūsu plāns tāpēc pirmkārt domāts Krievijas ietekmes paralīzēšanai. Vēl skaidrāk rietumu «miera plāna» demagoģisko un agresīvo raksturu atklāja «New-York Times», paziņojot: «Mūsu uzdevums tagad ir pēc iespējas plašāk iztīrīt savu plānu ANO, bet tajā pašā laikā ne uz brīdi nemazināt bruņošanās tempus». Beidzot lāča pakalpojumu Ačesona «miera plānam» izdarīja Francijas buržuāziskā avīze «Monde», norādot, ka «pēc ANO sesijas Francija gaida jaunu ASV aizdevumu, jo citādi tā nespēj pildīt līdz maksimumam sakāpināto bruņošanās programu». Liekas skaidrs, Amerikāņu «preventīvās kontropriekšlikums» — kā Ačesona «miera plānu» dēvē amerikāņu prese, — izvirzīts, lai iemidzinātu tautu modrību un lai tieši nenorādītu padomju valdības priekšlikumus miera nostiprināšanai un bruņojuma efektīvai samazināšanai. «Būg aitas veselas (tautas dzirdēs, ka mēs esam par mieru) un vilki paēduši (bruņošanās turpināsies pilnā gaitā)» — tā acīm redzot sprieda Vašingtonas magnāti, visiem līdzekļiem reklamējot jauno «brīnumlīdzekli». Pie tam der atzīmēt, ka ASV «miera plāns» formulēts tā, lai jē, kam patiesi rūp miers, tam nevārtu piekrist. Ačesona plāns paredz specialas ANO (dasi — ASV) komisijas nodibināšanu, kura saskatīs un reģistrēs visus pasaulē eksistējošos ieročus un tad... tad, kad šis «nieka darbs» būs sekmīgi izdarīts, apspriedīs attiecīgo samazināšanas koeficientu. Vārdus sakot, tas ir plāns, par kuru piekritējiem var teikt: viņi gatavi visu mūžu cīnīties par atbrūošanos, jo ir droši, ka ar savu cīņu to nekad nepanāks.

Vašingtonā jau berzēja rokas: lieliski izdomāts! Tomēr jo drīz izrādījās, ka Parīzē nav piemērota vieta mūsdienu burbonu vingrinājumiem. Ačesona triumfs ilga tikai dažas stundas: no viņa runas pabeigšanas līdz biedra Višinska runas sākumam. Pēc biedra Višinska runas, kas līdz galam atmaskoja amerikāņu plānu kā fikciju, no Ačesona priekšlikumiem palika pāri tikai — kā teica padomju delegācijas vadītājs, — «pele, ko bija dzemdējis kalns», un šī pele, kā zīmīgi rakstīja «Liberation» — «arīdzen šēž sladzēs». Komentējot Ačesona plānu A. Višinska runas gaismā, Šveices buržuāziskā avīze «Die Nation» rakstīja, ka «tagad kļūst skaidrs, ka ar Ačesona plānu var tikpat maz panākt atbrūošanos, kā var sasildīt aukstu istabu ar termometra berzēšanu».

Nevis atomieroču skaitīšanu un plāpšanu par atbrūošanos, bet gan mieru Korejā, atomieroču aizliegumu, bruņojuma samazināšanu un Miera Pakta noslēgšanu gaida tautas. Par to cinās padomju priekšlikums, kas tuvs, saprotams un pieņemams katram labas gribas cilvēkam. Bet ne tā to uzņēma rietumu diplomāti. — «Višinska priekšlikumi, — raksta franču avīzēs, — atstāja bumbas sprādziena iespaidu uz rietumu delegācijām, kuras steigšus raidīja savu SOS uz Vašingtonu. Bet arī tur acīm redzot valdība pilnīga apjukums, jo tikai pēc 8 dienām (!),

16. novembrī, Francijas ārlietu ministr Šumans, kam uzticēta atbilde Višinskim, saņēma attiecīgas instrukcijas... Ja diezgan paradoksāli bija jau tas, ka tieši ASV, kuru agresīvais karaspēks karo Korejā un iebūris Taivānā, tieši Anglija, kas varmācīgi okupē Eģiptes daļu un karo tīklā Korejā, kā Malajā, tieši Francija, kura karo Vjetnamā un piekopj koloniālas ekspluatācijas režīmu Marokā, — uzstājušas kopīgi kā... miera un atbrūošanas piekritēji, tad jo savādāka situācija radusies tagad, pēc biedra Višinska atmaskošās runas, kad amerikāņu imperialisti, paši atzīstot ASV plāna tiešām nepieciešamību, ciniski paziņo: mēs zinām, mūsu plāns it nekam neder, bet mēs panāksim tā pienemšanu, lai tas maksātu ko maksādams! Te tiešām nāk prātā Romēna Rolana vārds: «mulķis ir mulķis, bet mulķis, kas zina, ka tas ir mulķis, ir divkārtīgs mulķis».

ASV delegācija vēl nebija atžūgusi no pirmā trieciena, kad Padomju delegācijas vadītājs A. Višinskis otrā reizi ņēma vārdu. Šķīti iztīrījās Ačesona «miera plānu» kareivīgo saturu, biedrs Višinskis ierosināja nekavējoties izstrādāt starptautisku konvenciju par atomieroču bezierunās aizliegumu, samazināt gada laikā lielvalstu bruņojuma spēkus par 1/3 un organizēt efektīvu kontroli pār šo pasākumu izpildi. Padomju delegācijas jaunie efektīvie un konkrētie priekšlikumi galīgi samulsināja atombumbas pielūdzēju ANO, jo tie pat neuzdrošinājās šoreiz uzstāties ar savu visiemiloto ko visdemagoģiskāko «argumentu», ka «tas viss ir tikai boļševiku propaganda». Valdēt pilnīgam apjukumam, amerikāņu bloks ar sakostiem zobiem balsoja par A. Višinska priekšlikuma nodošanu izskatīšanai Ģenerālajā komitejā...

Kā parasti pēc katras smagas ASV politikas neveiksmes, amerikāņu satelītu nometnē arī tagad padomju balsis par «križu ASV un Rietumeiropas attiecībās». Šoreiz šīs balsis īpaši skaļas aiz diviem iemesliem: 1) amerikāņu izgāšanās ANO seviski uzkrītošā. 2) Rietumvalstīs vairs nespēj nest augošā bruņojuma nastu, kuru ne pat matu netaisās mazināt Ačesona plāns. Lieta aizgājusi tik tālu, ka vairāki franču buržuāziskās nometnes laikraksti uzstājas ar kategorisku prasību «revidēt Francijas un ASV attiecības».

ASV politiku ANO asi nosoda arī daudzu buržuāzisku Āzijas valstu — Birmas, Indijas, Pakistānas, pat Filippīnu pārstāvji, kuri atklāti aicina ASV un Rietumeiropas koloniālas imperijas piekopt «realistiskāku politiku». Tā, noklausījies Ačesona inspirētās rezolūcijas, kas nekautrīgi aizliedz šai ANO sesijai izskatīt Ķīnas Tautas Republikas uzņemšanas jautājumu un atliek uz nenoteiktu laiku arabu valstu sūdzību pret Francijas koloniālo apspiešanas politiku Marokā, bet toties darba kārtības pirmajā vietā izvirza tādas «problemas» kā Ķīnas un Dienvidslāvijas apdraudēšanu no... PSRS puses, — nenocietās pat amerikāņiem visai labvēlīgi noskaņotais Pakistānas ārlietu ministrs Zafrulla — čans, kurš no ANO tribīnes paziņoja, ka «laiks būtu Rietumvalstīm atvērt acis un paskatīties, kas īstēni notiek pasaulē».

Šis padoms ir vairāk nekā vietā, jo ASV un to satelītu politika šodien atgādina amoķa skrējēju, kurš sajaucis šājo pils kultūras ar mūsdienu pasaulē politisko arenu, kur kinematogrāfiskā ātrumā noris imperialisma noriets.

M. V.

Nākamajā nedēļā

Šodien Konservatorijas zālē Ernesta Bertovska (čello) koncerts. Pie klavierēm Vilma Cīrle. Sākums plkst. 20.

Šodien un 19. novembrī Apgabala Virsnieku namā Vissavienības estrādes mākslinieku konkursa laureātu Ludmilas Ladovas un Ninas Panteļejevas koncerts. Sākums plkst. 20.30.

19. novembrī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā kino dramaturģijas sekcijas sanāksme. Nolasīs un iztīrīs A. Brodeles libretu muzikālas filmas scenārijam par kolchozu dzīvi. Sākums plkst. 16.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā dramaturģijas sekcijas sanāksme. Apspriedīs viencēlienu radīšanas jautājumus. Referents V. Sauleskalns. Sākums plkst. 17.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. Sākums plkst. 18.

21. novembrī Valsts literatūras muzejā izstādes «Rīga latviešu literatūrā» atklāšana. Sākums plkst. 15.

Konference Padomju Baltijas tautu etnografijas jautājumos

Šinīs dienās Lietuvas PSR Zinātņu akademiā atklāja otro konferenci Padomju Baltijas tautu etnografijas jautājumos. Konferenci noorganizējis PSR Zinātņu akademijs N. Miklučo-Maklaja vārdā nosauktais Etnografijas

instituts kopā ar Lietuvas, Latvijas un Igaunijas PSR Zinātņu akadēmijām.

Konferencē vēlta socialistisko nāciju kultūras studēšanas problēmas, jautājumus par Padomju Baltijas tautu izcelsmi un etnogrāfiskās pētīšanas metodēm.